

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie



BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Dobrá

**Role attachmentu aktéra, partnera a jejich vzájemné
podobnosti v sebeodhalování a ve spokojenosti
v partnerském vztahu**

**Role of actor, partner, and homogamy in attachment on self-
disclosure and relationship satisfaction.**

Praha 2022

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Štěrbová, Ph.D.

Poděkování

Velmi děkuji vedoucí své práce, Mgr. Zuzaně Šterbové, Ph.D., za ochotu, s jakou se vedení této práce ujala, za spoustu inspirativních nápadů i za její velmi vstřícný přístup po celou dobu naší spolupráce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 7. 2022

A handwritten signature in cursive script, reading "Dobrá Veronika", written in black ink on a light yellow rectangular background.

Veronika Dobrá

Abstrakt

Attachment hraje v partnerských vztazích významnou roli. Může vstupovat do jejich navazování, udržování i do jejich rozpadu. Jelikož partnerský vztah obvykle tvoří dva jedinci, je důležité brát v potaz typ attachmentu jedince i jeho partnera, a zároveň i vzájemnou podobnost partnerů. Cílem této práce je představit současný stav poznání o vlivu attachmentu aktéra, partnera a jejich podobnosti na sebeodhalování a spokojenost v partnerském vztahu. V první kapitole je představen koncept attachmentu, konkrétně jeho typy, ontogeneze a role v partnerských vztazích. Druhá kapitola je věnována asortativnímu párování, především podobnosti partnerů ve vybraných charakteristikách s důrazem na attachment, a možné dopady míry podobnosti partnerů na kvalitu jejich vztahu. Následující kapitola představuje vztah mezi attachmentem a spokojeností v partnerském vztahu. Čtvrtá kapitola představuje stav současného poznání týkající se attachmentu a sebeodhalování. Cílem navrženého výzkumu je testovat relativní důležitost attachmentu jedince, jeho partnera a vzájemné podobnosti v attachmentu obou partnerů v rámci jejich partnerské spokojenosti a sebeodhalování. Zhodnocení důležitosti těchto jednotlivých aspektů by mohlo být posléze uplatněno v praxi, především v rámci párové terapie. V závěru práce jsou navrženy možné směry, kudy by se mohl ubírat budoucí výzkum.

Klíčová slova

Vazba; komunikace v partnerských vztazích; blízkost v partnerských vztazích; asortativní párování; homogamie; kvalita partnerského vztahu

Abstract

Attachment plays a significant role in partner relationships. It can enter into their establishment, maintenance and break-up. Since a partner relationship is usually made up of two individuals, it is important to take into account the type of attachment of both the individual and his or her partner, as well as the mutual similarity of the partners. The aim of this paper is to present the current state of knowledge on the influence of actor-partner attachment and their similarity on self-disclosure and satisfaction in partner relationships. The first chapter introduces the concept of attachment, specifically its types, ontogeny, and role in partner relationships. The second chapter is devoted to assortative matching, particularly partner similarity in selected characteristics with an emphasis on attachment, and the possible effects of the degree of partner similarity on the quality of their relationship. The following chapter presents the relationship between attachment and partner relationship satisfaction. The fourth chapter presents the state of current knowledge regarding attachment and self-disclosure. The purpose of the proposed research is to test the relative importance of an individual's attachment, his or her partner's attachment, and the mutual similarity in attachment between the two partners on their partner satisfaction and self-disclosure. An assessment of the importance of these individual aspects could then be applied in practice, particularly in couples therapy. The paper concludes by suggesting possible directions for future research.

Key words

Attachment; communication in romantic relationships; closeness in romantic relationships; assortative mating; homogamy; relationship quality

Obsah

Úvod.....	8
1 Attachment.....	10
1.1 Typy attachmentu.....	11
1.1.1 Attachment jistý (<i>secure</i>).....	12
1.1.2 Attachment nejistý úzkostný (<i>anxious</i>).....	13
1.1.3 Attachment nejistý vyhýbavý (<i>avoidant</i>).....	14
1.1.4 Attachment dezorganizovaný / bázlivě vyhýbavý (<i>disorganised, disoriented / fearful avoidant</i>).....	14
1.2 Ontogeneze attachmentu.....	15
1.3 Attachment v partnerských vztazích.....	17
1.3.1 Jistý attachment.....	17
1.3.2 Úzkostný attachment.....	18
1.3.3 Vyhýbavý attachment.....	18
2 Asortativní párování.....	19
2.1 Partnerské vztahy z pohledu aktéra a partnera.....	22
3 Dopad attachmentu na partnerskou spokojenost.....	23
3.1 Spokojenost v partnerských vztazích.....	23
3.2 Attachment aktéra a spokojenost v partnerských vztazích.....	23
3.3 Attachment partnera a spokojenost v partnerských vztazích.....	25
3.4 Podobnost partnerů v attachmentu a spokojenost v partnerských vztazích.....	26
4 Dopady attachmentu na sebeodhalování v partnerských vztazích.....	28
4.1 Sebeodhalování.....	28
4.2 Souvislost mezi attachmentem aktéra a sebeodhalováním.....	29
4.3 Souvislost mezi attachmentem partnera a sebeodhalováním.....	31
4.4 Souvislost mezi podobnostmi partnerů v attachmentu a sebeodhalováním.....	32
4.5 Shrnutí.....	33
5 Návrh výzkumného projektu.....	36
5.1 Cíl výzkumného projektu.....	36
5.1.1 Výzkumné otázky a hypotézy.....	36
5.2 Výzkumný soubor.....	37
5.3 Měřicí nástroje.....	37
5.4 Procedura.....	38
5.5 Statistická analýza.....	38
5.6 Etika návrhu výzkumu.....	39

5.7 Diskuse.....	40
Závěr	43

Úvod

Předložená práce se zabývá dopady attachmentu na dva vybrané aspekty partnerského vztahu, tedy spokojenost a sebeodhalování. Attachment je citové pouto, které vzniká v raném dětství mezi dítětem a primární pečující osobou (Bowlby, 1969/2010). Na základě péče o dítě a jejich vzájemných sociálních interakcí se u dítěte posléze vytvoří buď jistý, nebo nejistý (úzkostný, vyhýbavý, případně dezorganizovaný či bázlivě vyhýbavý) attachment (Ainsworth, 1979; Bowlby, 1969/2010). Attachment si lidé vytváří nejenom v dětství ke svým vazebným postavám, ale i v dospělosti, například ke svým partnerům. Attachment tak následně hraje roli v celé řadě bio-psycho-sociálních aspektů života jedince (Ravitz et al., 2010b). Jedním z těchto důležitých aspektů jsou tedy i partnerské vztahy. Hazanová a Shaver (1987) přirovnali vznik attachmentu mezi partnery ke vzniku attachmentu mezi dítětem a pečující osobou. Zjistili také, že jednotlivé typy attachmentu se pojí s rozdílným chováním ve vztahu a jeho prožíváním. Konkrétně bylo například zjištěno, že lidé, kteří mají odlišné typy attachmentu vykazují rozdílné preference pro vztahovou blízkost či intimitu (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010). Právě i z tohoto důvodu může být attachment zásadní pro sebeodhalování partnerů, které je definováno jako ochota sdělovat intimní informace ostatním (Hendrick, 1981, podle Kito, 2005), čímž může fungovat jako prostředek k vytváření a udržování vztahové blízkosti (Arslan, 2021; Laurenceau et al., 1998). Vztahová blízkost je také důležitým prekurzorem spokojenosti v partnerském vztahu (Yoo et al., 2014b). Sebeodhalování tedy může vytvářením vztahové blízkosti významně a na každodenní bázi podporovat i spokojenost v partnerském vztahu; kdy vyšší sebeodhalování znamená i vyšší spokojenost v partnerském vztahu (např. Sprecher & Hendrick, 2004; Tan et al., 2012). Celá řada studií ukázala, že pro komplexnější pochopení některých aspektů partnerských vztahů je důležité kontrolovat roli jednotlivce neboli aktéra, roli partnera a zároveň také roli podobnosti ve vybraných charakteristikách (např. Conradi et al., 2021; Štěrbová et al., 2021a). Velká část dosavadních studií se zabývala zejména dopady na spokojenost v partnerském vztahu (např. Candel & Turluc, 2019; Conradi et al., 2021), ale jen minimum studií věnovalo pozornost sebeodhalování (např. Bradford et al., 2002; Tan et al., 2012). Navíc se zdá, že konkrétně vztahu mezi mírou podobnosti partnerů v attachmentu a sebeodhalováním doposud nebyla věnována pozornost. Tyto zmiňované koncepty, které by spolu mohly vzájemně významně souviset, byly doposud studovány zejména odděleně. Cílem této práce je představit tyto koncepty a navíc, zejména v návrhu výzkumu, pojednat jejich vzájemnou souvislost a tím vytvořit komplexnější obraz na dané téma.

Tato práce se v první kapitole bude věnovat attachmentu, kdy bude stručně představen koncept attachmentu a následně typy attachmentu a jeho vývoj v průběhu života. Následně bude pojednána jeho role v partnerských vztazích. Druhá kapitola je věnována asortativnímu párování, kdy je představena podobnost a rozdílnost partnerů v různých charakteristikách s důrazem na attachment, následně jsou krátce uvedeny i některé z dopadů, které podobnost či rozdílnost partnerů mohou mít na jejich partnerský vztah. Následující kapitola je věnována souvislosti mezi attachmentem aktéra, partnera, jejich podobnosti a spokojeností v partnerském vztahu. Poslední kapitola zhodnocuje také důležitost role aktéra, partnera a jejich vzájemné podobnosti v rámci sebeodhalování. Hlavním cílem této práce je tedy představit stav současného poznání na toto komplexní téma, a to včetně dosavadních empirických nedostatků, na základě kterých bude sestaven návrh výzkumu. Citováno je podle “Publication Manual of the American Psychological Association, 7th Ed.” (2020).

Literárně přehledová část práce

1 Attachment

Attachment (též citová vazba, přilnutí, či připoutání) je dlouhotrvající citové pouto vznikající mezi dvěma osobami. Na základě tohoto citového pouta jedinec vyhledává blízkost druhé osoby za účelem dosažení emoční opory a pocitu bezpečí, což bývá patrné především během jedincem pocíťovaného emočního diskomfortu, například stresu (Bowlby, 1969/2010). Kvalita tohoto citového pouta, které se prvotně formuje především mezi dítětem a jeho hlavní pečující osobou (většinou matkou), je velmi důležitá pro jeho emoční vývoj (Bowlby, 1969/2010; Perry et al., 2017).

Teorie attachmentu se nejčastěji pojí se jmény Johna Bowlbyho a Mary Ainsworthové. Bowlby byl britský psychiatr a psychoanalytik. Během své rané práce s deprivovanými dětmi a adolescenty si všiml, že jejich potíže jsou poměrně odolné vůči klasickým psychoanalytickým metodám. Upustil tedy od rozhovorů nad jejich fantaziemi a namísto toho se jich začal ptát na jejich reálně prožité zkušenosti, především na ty z dětství. Na základě těchto rozhovorů zjistil, že jejich vztah s matkou byl často narušený (Bowlby, 1982; Cassidy & Shaver, 2016; Fletcher et al., 2019). Tato možná souvislost se pro jeho další práci stala ústřední. Následně se ji snažil vysvětlit i za pomoci dalších paradigmat, včetně etologie (Bowlby, 1969/2010; Fletcher et al., 2019). Některé z etologických výzkumů znamenaly pro Bowlbyho silnou empirickou podporu pro formulování teorie attachmentu (Bowlby, 1982). Výzkumy Harryho Harlowa (1965) a Konrada Lorenze (1937) mimo jiné upozornily na důležitost potřeby bezpečí, kterého je dosaženo blízkostí silnějšího a kompetentnějšího jedince, např. matky (Bowlby, 1982, 1969/2010). Tato blízkost se zdá být důležitá nejen pro optimální vývoj jedince, ale také pro jeho samotné přežití, zejména v nepříznivých podmínkách (Bowlby, 1969/2010; Harlow & Harlow, 1965).

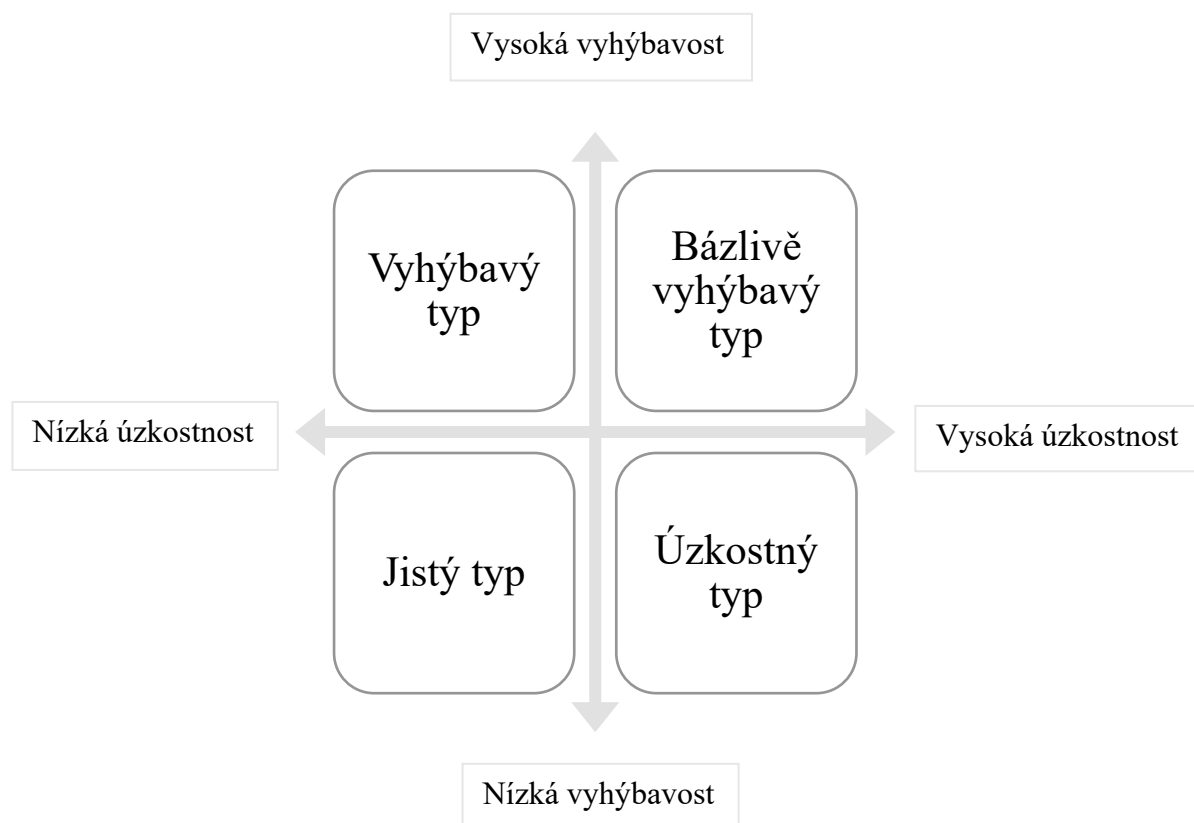
Přínos Mary Ainsworthové, se kterou John Bowlby posléze navázal spolupráci, spočívá především v empirickém testování teorie attachmentu (Ainsworth, 1979) a jejím dalším rozšíření (Bowlby, 1969/2010). Navržením laboratorní metody označované jako test cizí situace umožnila měření a kategorizaci individuálních rozdílů v attachmentu – během tohoto testu je pozorováno roční dítě se svou matkou, od které je následně separováno. Pozornost je zaměřena zejména na chování dítěte k matce před, během a po separaci, dále také na jeho ochotu k prozkoumávání okolí a případně na reakce dítěte na neznámou osobu (Ainsworth, 1979, 1985). O typech attachmentu, které vyvstaly z pozorování chování dětí v rámci této metody, bude pojednáno v podkapitole 1.1 (Typy attachmentu).

Ačkoliv se Bowlby (1988/2005) i Ainsworthová (1979) zaměřovali především na attachment v raném dětství, výzkumy (Collins et al., 2006; Rogers et al., 2022) se posléze začaly zabývat i attachmentem v adolescenci a dospělosti. Určitá souvislost s attachmentem byla prokázána u velkého množství bio-psycho-sociálních aspektů života jedince (Ravitz et al., 2010b), včetně například míry resilience (Kural & Kovacs, 2021), školní úspěšnosti (Belsky et al., 2006), sociálních kompetencí a kvality vztahů (Sroufe et al., 2005) apod. Dnes je teorie attachmentu považována za jedno z důležitých paradigmat pro výzkum vývoje jedince, jeho vztahů s rodiči i s dalšími osobami v průběhu celého života (Tarabulsky & Symons, 2016), a to i v rámci partnerských vztahů (Hazan & Shaver, 1987).

1.1 Typy attachmentu

Individuální rozdíly v attachmentu prvotně vznikají především na základě povahy péče vazebné postavy o dítě a začínají být pozorovatelné obvykle před prvním rokem věku dítěte (Bowlby, 1969/2010). Ainsworthová (1979) rozlišovala typy attachmentu na vzorec A (nejistý vyhýbavý), vzorec B (jistý) a vzorec C (nejistý úzkostný). V průběhu let bylo pro rozdělení použito několik názvů, já se v této práci budu přiklánět především k používání termínů attachment „jistý“ a „nejistý úzkostný“ a „nejistý vyhýbavý“ (případně jen „úzkostný“ a „vyhýbavý“), neboť jsou tyto názvy používány i v kontextu attachmentu v dospělosti a partnerských vztahů (např. Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021).

Na základě testu cizí situace se pro adresování individuálních rozdílů v attachmentu používaly typy attachmentu (jistý, úzkostný, vyhýbavý) (např. Ainsworth, 1979, 1985; Bowlby, 1988/2005). Na základě faktorové analýzy byly posléze identifikovány dvě základní dimenze úzkostnosti a vyhýbavosti (např. Brennan et al., 1998; Fraley & Roisman, 2014; Fraley & Spieker, 2003; Griffin & Bartholomew, 1994). Používání těchto dimenzí je v rámci současných studií poměrně časté (např. Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021; González-Ortega et al., 2020). Níže je přiložen obrázek, který přibližuje vztah mezi dimenzemi a typy attachmentu.



Obrázek 1: Dvoudimenzionální pojetí čtyř typů attachmentu (podle Griffin & Bartholomew, 1994).

1.1.1 Attachment jistý (*secure*)

Dítě s jistým attachmentem má důvěru v to, že jeho matka (či jiná vazebná osoba) mu bude v případě potřeby nablízku a že se na ni může spolehnout. V přítomnosti matky dítě prozkoumává své okolí bez znaků úzkostnosti, což může být výhodou i pro jeho kognitivní vývoj. I přes dočasnou nepřítomnost matky má větší důvěru v její dosažitelnost. Při opětovném shledání se s matkou ji aktivně vítá a celkově na matku reaguje pozitivně. Matky dětí s jistým attachmentem mají větší tendenci být vnímavé a vstřícné k jeho potřebám, na pláč a jiné projevy reagují dostatečně rychle, dítěti projevují dostatek láskyplného kontaktu (Ainsworth, 1979, 1985; Ainsworth et al., 2015; Bowlby, 1988/2005). U dítěte s jistým attachmentem je menší pravděpodobnost, že bude vykazovat známky agresivního chování nebo symptomů úzkostnosti (Dallaire & Weinraub, 2007). Jistý attachment se u dětí dále pojí s vyšší mírou sociálních kompetencí, uspokojivých vrstevnických vztahů (Sroufe et al., 2005) a vyšší empatií (Bischof-Köhler, 2000; Mark et al., 2002).

Dospělý jedinec s jistým attachmentem se dokáže bez větších obtíží spolehnout jak na pomoc ostatních, tak na své vlastní schopnosti. Převažují u něj pozitivní představy o vlastní osobě i o ostatních; přičemž tyto představy jsou dostatečně konzistentní a nezkreslené. Je schopný přijmout i své slabší stránky, aniž by tím výrazně utrpělo jeho sebevědomí. Díky důvěře ve vlastní kompetence dokáže jedinec také optimálně podpořit a pečovat o druhé (Bartholomew & Horowitz, 1991; Feeney & Noller, 1990; Mikulincer & Shaver, 2010).

Výskyt jistého attachmentu v raném dětství bývá okolo 55 % (Mesman et al., 2016). Podobné zastoupení uvádějí studie (např. Bakermans-Kranenburg & van IJzendoorn, 2009; Mickelson et al., 1997) i u jistého attachmentu v dospělosti – okolo 50 %.

1.1.2 Attachment nejistý úzkostný (*anxious*)

Dítě s úzkostným attachmentem si není jisté dostupností vazebné postavy v případě, že ji bude potřebovat. Vzhledem k této nejistotě může být více náchylné k separační úzkosti a díky tomu může mít větší tendenci na rodiči ulpívat. To mu může bránit i v exploraci okolního světa, i vůči cizím osobám se chová rezervovaně. Na separaci od matky reaguje v porovnání s dětmi s jistým attachmentem více rozrušeně, po jejím návratu se k ní chová ambivalentně – může projevovat zájem o kontakt s matkou a zároveň tento kontakt i zlostně odmítat. Dítě s úzkostným attachmentem je také těžko utěšitelné. Úzkostný typ attachmentu se vyvíjí, pokud je rodič nekonzistentně dostupný jen v některých situacích (Ainsworth, 1979, 1985; Bowlby, 1988/2005). Rodiče mohou mít potíže s nastavováním hranic jedinci a dále také s poskytováním podpory jedinci v jeho pokusech o autonomii (Sroufe et al., 2005).

Dospělý jedinec s úzkostným attachmentem může mít tendenci se spoléhat více na ostatní než sám na sebe. Jeho vztahy mohou směřovat až k případné závislosti na druhých. Může být také náchylný k pochybnostem o vlastní osobě a o svých kompetencích. Často usiluje o dosažení větší blízkosti s vazebnou osobou, ale toto úsilí doprovází strach z odmítnutí a opuštění, k jejichž náznakům bývá velmi citlivý. K vazebným postavám mívá zdánlivě pozitivní postoj, který ve skutečnosti charakterizuje spíše ambivalence – může je silně oceňovat a zároveň je vnímat negativně díky jejich nedostupnosti (Bartholomew & Horowitz, 1991; Feeney & Noller, 1990; Mikulincer & Shaver, 2010). V porovnání s jistým a vyhýbavým attachmentem se ten úzkostný pojí i s nižší mírou resilience (Kural & Kovacs, 2021).

Úzkostný attachment v raném dětství bývá zastoupen v zhruba 10 % (Mesman et al., 2016). Zastoupení dospělého úzkostného attachmentu bývá uváděno jako nižší než 20 % (např. Bakermans-Kranenburg & van IJzendoorn, 2009; Mickelson et al., 1997). U klinických

pacientů obvykle bývá zastoupení celkově nejistého attachmentu o něco vyšší, přičemž záleží na konkrétní patologii (Ravitz et al., 2010a; Wedekind et al., 2013).

1.1.3 Attachment nejistý vyhýbavý (*avoidant*)

Dítě s vyhýbavým attachmentem nemá důvěru v dostupnost a ochotu vazebné postavy, místo toho očekává odmítnutí. Následně může působit emocionálně nedostupně, až nezávisle na vztazích s druhými. Po odchodu matky jedinec nevypadá příliš rozrušeně a její příchod může mít tendenci ignorovat, případně se matce může i vyhýbat. Matky jedinců s vyhýbavým attachmentem mají tendenci potřeby svých dětí pravidelně odmítat a svým dětem projevují méně láskyplného kontaktu, naopak jejich kontakt může být doprovázen emocemi hněvu (Ainsworth, 1979, 1985; Ainsworth et al., 2015; Bowlby, 1988/2005). Dítě s nejistým vyhýbavým attachmentem může mít tendenci se vyhýbat i důsledkům zátěžových situací obecně (Boissel et al., 2020).

Dospělý jedinec s vyhýbavým attachmentem má tendenci spoléhat se zejména sám na sebe, vědomí vlastní nezávislosti a soběstačnosti je pro něj důležité. Může ho doprovázet strach z blízkosti a ze závislosti na druhých, být s nimi ve vztahu a spoléhání se na ně tedy bývá pro jedince s vyhýbavým attachmentem obtížné (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010). Sám sebe často vnímá zdánlivě kladně, toto vnímání však může být zkreslené. Může mít tendenci přehlížet podporu a další pozitivní projevy ostatních, a tím si o nich udržovat spíše negativně a kriticky laděné představy (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010; Miller et al., 2013).

Zastoupení raného vyhýbavého attachmentu bývá okolo 15 % (Mesman et al., 2016). Zastoupení dospělého vyhýbavého attachmentu, podobně jako je tomu tak u raného attachmentu, bývá o něco vyšší než zastoupení úzkostného attachmentu, tedy více než 20 % (např. Bakermans-Kranenburg & van IJzendoorn, 2009; Mickelson et al., 1997).

1.1.4 Attachment dezorganizovaný / bázlivě vyhýbavý (*disorganised, disoriented / fearful avoidant*)

Dítě s dezorganizovaným attachmentem obvykle projevuje chování, které mezi zmiňované kategorie plně nezapadá a je významně nepředvídatelné, například náhlé ztuhnutí, chození v kruhu, rychlé střídání vyhledávání a vyhýbání se vazebné postavě, či jiné neobvyklé projevy (Main & Solomon, 1986). Dezorganizovaný attachment vzniká, když se vazebná osoba k dítěti chová způsobem, který v něm vyvolává pocit strachu. Takové chování je pro dítě paradoxem, neboť v něm strach vyvolává ta stejná osoba, se kterou si mělo spojovat pocit bezpečí (Hesse & Main, 2006).

V dospělosti může být dezorganizovaný typ attachmentu doprovázen celkovým strachem z romantické vazebné postavy (Paetzold et al., 2015). Zatímco v případě úzkostného a vyhýbavého attachmentu bývá chování jedince z většiny předvídatelné, u jedince s dezorganizovaným attachmentem může jeho jednání působit zmateně a rozporuplně – například v případě potřeby se může pokusit o vyhledání a dosažení blízkosti s vazebnou postavou, avšak jeho strach z ní tento pokus může přerušit a ve výsledku může oproti tomu převážet i snaha o dosažení vlastní autonomie. Dospělý jedinec s dezorganizovaným attachmentem vykazuje vysokou míru úzkostnosti a vyhýbavosti (Paetzold et al., 2015).

Zastoupení raného bázlivě-vyhýbavého attachmentu bývá okolo 15 % (Mesman et al., 2016). Co se týče bázlivě-vyhýbavého attachmentu v dospělosti, tak je důležité zmínit, že studie zkoumající attachment dospělých jedinců z neklinické populace např. v kontextu partnerských vztahů (např. Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021) se zaměřují především na úzkostný a vyhýbavý attachment, případně se bázlivě-vyhýbavému attachmentu věnují jako kombinaci úzkostnosti a vyhýbavosti (González-Ortega et al., 2020).

1.2 Ontogeneze attachmentu

Pro uvedení do tématu attachmentu je velmi důležité zmínit jeho vývoj od raného dětství po dospělost. Avšak tato práce není primárně zaměřená na vývoj a stabilitu attachmentu, proto bude tento aspekt zmíněné problematiky nastíněn jen základně.

Od samého počátku se na attachment pohlíží jako na systém, jehož základy jsou, především co se týče predispozic k samotnému rozvoji attachmentu, evolučně-biologické, ale nadále je formován především prostředím; přesto je v poslední době věnována pozornost i možným genetickým vlivům na samotné formování attachmentu (pro přehled Oliveira & Fearon, 2019). Pro enviromentální vývoj attachmentu po narození dítěte má velký význam jeho hlavní vazebná postava, většinou matka dítěte. Dítě si během raného dětství většinou dále vytváří vztah k i k dalším osobám, označovaným jako vedlejší vazebné postavy (Bowlby, 1969/2010). Vazebnou postavu jedinec vnímá zpravidla jako dostatečně silnou a kompetentní na to, aby se na ni v případě potřeby mohl spolehnout a vyhledat či udržet si její blízkost, což mu v ideálním případě reálné i pociťované bezpečí (Bowlby, 1988/2005). Pro kvalitu interakcí mezi dítětem a vazebnou postavou, a tedy i vývoj attachmentu, je důležitá zejména citlivost a vnímavost vazebné postavy k potřebám dítěte (Ainsworth et al., 2015; Behrens et al., 2011; Planalp et al., 2019; Susman-Stillman et al., 1996). Nedostatek citlivosti vazebné postavy či jiný způsob nedostatečné péče o dítě však neznamená, že si dítě k vazebné postavě nevybuduje

citové pouto. Avšak vývoj jedince včetně jeho attachmentu tím může být značně narušen (Perry et al., 2017).

Na základě těchto interakcí, ve kterých hraje velkou roli citlivost vazebné postavy, si dítě vytváří vnitřní pracovní model vztahu s vazebnou osobou zahrnující pocity a očekávání týkající se chování vazebné postavy; přičemž tento model může být do určité míry stabilní, a i v budoucnu může zasahovat do interakcí s dalšími osobami (Bowlby, 1988/2005, 1969/2010). Ačkoliv tedy raný attachment může pokládat jakési základy pro vývoj některých socio-emocionálních charakteristik jedince; tyto základy zpravidla nejsou bezpodmínečně přetrvávající po celý zbytek jedincova života, neboť vazebné postavy a jiné okolnosti života jedince mohou vstoupit do tohoto procesu jak v průběhu dětství (Belsky et al., 1996), adolescence (Rogers et al., 2022), tak i dospělosti (např. Davila et al., 1997; Fraley et al., 2011), kdy se vazebnou postavou stává i partner jedince (Hazan & Shaver, 1987). Podle Dinera et al. (2008) mají zkušenosti z aktuálního partnerského vztahu větší vliv na aktuální attachment jedince ve srovnání s jeho zkušenostmi z raného dětství. Podle Cozzarelli et al. (2003) se změnou k nejistému attachmentu významně souvisí zejména partnerské rozchody ($r=0,5$). Mezi další významné události, které se případně mohou na změnách v dospělém attachmentu podílet, patří např. historie zneužívání, změna stavu duševního zdraví jedince (Cozzarelli et al., 2003), a také např. copingové strategie a well-being (Zhang & Labouvie-Vief, 2004).

Přestože výsledný attachment v dospělosti je ve srovnání s attachmentem v dětství považován za více stabilní (Fraley & Roisman, 2019), dochází podle některých výzkumů (např. Davila et al., 1997; Ruvolo et al., 2001) ke změně v attachmentu při měření s odstupem několika měsíců přibližně u jedné třetiny dospělých jedinců. Pro představu – podle výsledků výzkumu Cozzarelli et al. (2003) bylo 26,3 % respondentů se stabilně jistým attachmentem a 41 % se stabilně nejistým attachmentem, což by odpovídalo stabilitě attachmentu zhruba ze dvou třetin případů (např. Davila et al., 1997; Ruvolo et al., 2001). Následně u 18,3 % respondentů došlo ke změnám attachmentu od nejistého k jistému a u 13,5 % došlo k opačným změnám (Cozzarelli et al., 2003). Pro zkoumání změn v attachmentu je důležité, aby studie byly longitudinální. Mnoho studií však attachment zkoumalo např. pomocí pouhých dvou měření, mezi nimiž bylo několik měsíců, případně let (např. Cozzarelli et al., 2003; Davila et al., 1997). Longitudinální studie autorů Zhang a Labouvie-Vief (2004) poukázala na relativní stabilitu a zároveň i změny v attachmentu (s korelacemi attachmentu měřeného po dvou letech mezi 0,40-0,49 a korelacemi attachmentu měřeného po šesti letech mezi 0,24-0,40). Podle autorů attachment naměřený během prvního měření vysvětloval pouze 30 % variance z attachmentu

naměřeného po šesti letech. Poměrně vysoká fluktuace attachmentu, kterou autoři akcentovali, by však mohla být limitována případnými chybami měření (Zhang & Labouvie-Vief, 2004), a navíc podle Fraleyho et al. (2020) změny v attachmentu nemusí být dlouhodobé, což by opět hovořilo ve prospěch relativní, nikoliv však definitivní, stability attachmentu.

Attachment dospělého jedince lze tedy považovat za komplexní souhrn jak attachmentu vytvořeného v raném dětství (tzv. prototypu či pracovního modelu), zkušeností během následujícího vývoje (dětství, adolescence včetně zkušeností s vrstevníky), tak i aktuálních zkušeností dospělého jedince (Mikulincer & Shaver, 2010; Sroufe et al., 2005). Dá se předpokládat jeho relativní stabilita, umožňující zkoumání attachmentu, a zároveň i možnost jeho změn, které mimo jiné dávají prostor i pro terapeutické intervence (Zhang & Labouvie-Vief, 2004).

1.3 Attachment v partnerských vztazích

Na počátku zkoumání attachmentu v souvislosti s partnerskými vztahy stojí především práce Hazanové a Shavera (1987), kteří přirovnali vznik attachmentu mezi partnery ke vzniku attachmentu mezi dítětem a hlavní vazebnou postavou. Zjistili, že jednotlivé typy attachmentu se mohou pojit s rozdílným prožíváním a chováním jedinců v partnerském vztahu a také s délkou trvání partnerského vztahu (Hazan & Shaver, 1987).

To, že se vztahy mohou na základě attachmentu jedinců v některých aspektech lišit, například že jedinci s jistým attachmentem ve srovnání s jedinci s nejistým attachmentem v partnerských vztazích v průměru častěji prožívají i vyjadřují pozitivní emoce a zároveň jsou i pozornými a pečujícími partnery, dosud ukázala celá řada studií (např. Feeney & Collins, 2001; Feeney & Noller, 1990; Simpson et al., 2007). Attachment je vnímán jako poměrně silný prediktor mnoha aspektů v partnerských vztazích, například podle de Oliveira et al. (2021) je attachment v rámci heterosexuálních párů dokonce silnější a relevantnější prediktor partnerské spokojenosti než osobnostní charakteristiky ($r < 0,45$ pro attachment oproti $r < 0,098$ pro osobnostní charakteristiky) což by mohlo dle jejich úvah případně souviset s potenciálním rodičovstvím heterosexuálních partnerů.

1.3.1 Jistý attachment

Jedinci s jistým attachmentem oproti jedincům s nejistým attachmentem vykazují méně problémů týkajících se intimity či obecně vztahové blízkosti (Bartholomew & Horowitz, 1991). Vzájemná emocionální blízkost s partnerem je pro ně dostatečně komfortní, a navíc tuto blízkost obvykle dokážou dobře vyvažovat se svojí i partnerovou autonomií (Bartholomew &

Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Toto optimální vyvážení blízkosti a autonomie ve vztahu pokládá dobré základy pro sexualitu v partnerském vztahu, kterou si jedinci s jistým attachmentem dokážou plně užít pro její samotnou podstatu, tedy bez skrytých konfliktních motivací (Mikulincer & Shaver, 2010). Attachment se pojí také se zvládáním konfliktů obecně, především pak v partnerských vztazích, kde mají konflikty významný dopad na kvalitu partnerských vztahů. Jistý attachment se pojí s jednáním, které je převážně konstruktivní a napětí redukující, což zvyšuje pravděpodobnost ke zdárnému vyřešení konfliktu (Feeney & Fitzgerald, 2019; Mikulincer & Shaver, 2010).

1.3.2 Úzkostný attachment

Úzkostnost v attachmentu je často doprovázena touhou po velké blízkosti s partnerem, a tedy i celkově větší potřebou vzájemné intimity; přičemž tato potřeba bývá v některých případech tak velká, že může překračovat partnerovy hranice a způsobovat tím vztahové potíže (Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Pro jedince s úzkostným attachmentem je touha po větší blízkosti s partnerem podstatná i pro jejich sexualitu v rámci partnerského vztahu – sex totiž mohou využívat jako prostředek k jejímu dosažení (Mikulincer & Shaver, 2010). Sexualitu ve vztahu mohou vnímat více pozitivně než vyhýbaví jedinci, avšak tento zdánlivě pozitivní postoj je ve své podstatě spíše ambivalentní, neboť se za ním stále může skrývat cíl dosažení větší blízkosti a vyhnutí se opuštění partnerem (Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Narozdíl od jedinců s jistým attachmentem mohou jejich prožitky sexuálního aktu být méně často doprovázeny bezkonfliktními pocity uvolněnosti (Mikulincer & Shaver, 2010). Jejich dožadování se blízkosti a sexuálních aktů může případně negativním způsobem ovlivnit vnímání vztahové sexuality i u jejich partnerů (Brassard et al., 2007). Nejistota v attachmentu se pojí také s horším zvládáním konfliktů – konkrétně jedinci s úzkostným attachmentem mají během nich tendenci velmi intenzivně prožívat stres a úzkost a vykazovat větší množství negativního chování, čímž mohou přispět k eskalaci konfliktu (Simpson et al., 1996). Mezi toto chování patří například obviňování partnera včetně snahy o navození pocitů viny, nátlak a dožadování se pozornosti. Po konfliktu mají tendenci dlouhodobě prožívat emocionální zranění. Partnera a jejich vzájemný vztah poté vnímají významně negativněji, což může vést až k poklesu pocitů náklonnosti a závazku (Feeney & Fitzgerald, 2019).

1.3.3 Vyhýbavý attachment

Vyhýbavost v attachmentu je často spojována s vyšší touhou po soběstačnosti a nezávislosti, a tedy i s vyhýbáním se jak vysoké, tak i zdánlivě přiměřené míře vztahové blízkosti a intimity

(Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Jedinci s vyhýbavým attachmentem se často díky své tendenci vyhýbat se intimitě mohou ve vztahu vyhýbat také sexuálními aktům. Také mohou mít tendenci preferovat spíše nezávazný sex oproštěný od emocionality a závazků, nebo sexuální abstinenci či masturbaci. Do svého sexuálního chování zahrnují především vlastní pocity a potřeby, vůči partnerovým potřebám a pocitům mohou být méně ohleduplní (Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). O alternativní partnery mohou projevovat větší zájem než jedinci s úzkostným attachmentem, tudíž se vyhýbavost v attachmentu může pojit i se zvýšeným rizikem nevěry (DeWall et al., 2011). Dále jsou během konfliktů jedinci s vyhýbavým attachmentem hodnoceni jako méně vřelí a podporující (Simpson et al., 1996). Konflikty včetně jejich dopadů mají tendenci bagatelizovat a intenzitu negativních reakcí partnera přeceňovat. Konfliktům se často snaží vyhýbat a v jejich průběhu se spíše stahují. Mohou také reagovat defenzivně a vyjadřovat málo empatie vůči partnerovi. Po konfliktu se mohou od partnera emocionálně i fyzicky distancovat a zároveň mohou trpět pocity nedostatku podpory. U jedinců s nejistým (ať už úzkostným či vyhýbavým) attachmentem je ve srovnání s jedinci s jistým attachmentem konflikt více spojován s nespokojeností s komunikací ve vztahu i s nespokojeností ve vztahu celkově (Feeney & Fitzgerald, 2019).

Asortativní párování

Dosud se práce věnovala především individuálnímu attachmentu jedince, avšak vztahy jsou značně komplexní fenomén, a z tohoto důvodu je důležité se zabývat attachmentem obou partnerů, protože jejich podobnost, nebo naopak rozdílnost, může v jejich vztahu hrát specifickou roli (Hazan & Shaver, 1987).

Jedinci si své partnery nevybírají náhodně. Tato tendence vybírat si partnera dle určitých vzorců se označuje jako asortativní, nebo také nenáhodné párování (Štěrbová, Bártová, Havlíček, et al., 2021). Tendence vybírat si sobě podobné partnery se označuje jako homogamie, nebo také pozitivní asortativní párování, zatímco tendence vybírat si sobě-odlišné partnery se označuje jako heterogamie, také negativní asortativní párování (Luo, 2017). Výrazně vyšší empirickou podporu dosud získal princip homogamie (Blackwell & Lichter, 2004; Buston & Emlen, 2003; Luo, 2017), a to napříč různými charakteristikami, od socio-demografických a psychologických charakteristik až po fyzické charakteristiky (Štěrbová, Bártová, Havlíček, et al., 2021). Míra podobnosti bývá různá v závislosti na konkrétních zkoumaných charakteristikách. Nejvyšší podobnost bývá nalezena např. v rámci socio-

demografických charakteristik (např. vzdělání, věk), zatímco míra podobnosti u osobnostních a fyzických charakteristik bývá nižší (Luo, 2017; Luo & Klohnen, 2005).

Co se týče podobnosti partnerů v attachmentu, Klohnenová a Luo (2003) našly preferenci pro podobnost v attachmentu, kdy jedinci měli tendenci hodnotit potenciální partnery jako přitažlivější, pokud se jejich attachment podobal tomu vlastnímu (s velikostí efektu $<0,33$). Například jedinci s úzkostným attachmentem tak spíše hodnotili jako přitažlivé jedince s úzkostným attachmentem, a naopak jedince s vyhýbavým attachmentem vnímali jako nejméně přitažlivé. Podobný attachment partnera by mohl být pro jedince výhodný z hlediska preferované vztahové blízkosti a nezávislosti, která by v tomto případě byla v souladu s tou partnerovou, a tím by se oběma partnerům mohlo dostávat pozitivního sebepotvrzení (Holmes & Johnson, 2009). Oproti těmto preferencím pro sobě-podobné partnery některé studie reálnou podobnost partnerů v attachmentu nenalezly (např. Kirkpatrick & Davis, 1994, podle Beeney et al., 2019) a některé další studie našly signifikantní, ale nízkou podobnost partnerů pouze ve vyhýbavosti (jejich korelace $<0,26$; Watson et al., 2004). Studie Beeneyho et al. (2019) našla nízkou podobnost partnerů v dimenzi úzkostnosti a vyhýbavosti (korelace $<0,23$), a zároveň již o něco vyšší podobnost partnerů posuzovanou v celkové nejistotě attachmentu, tedy bez ohledu na jednotlivé dimenze (korelace $<0,41$), přičemž tyto výsledky jsou v souladu i se starší studií Senchaka a Leonarda (1992). To by mohlo znamenat, že jedinec s určitou mírou nejistého attachmentu bude mít partnera, jehož attachment bude, co se týče míry, podobně nejistý, avšak kvalitativně se v rámci dimenzi úzkostnosti a vyhýbavosti mohou odlišovat. Podle Holmese a Johnsonové (2009) by partner s takto odlišným attachmentem mohl potvrzovat jedincovo očekávání od druhých lidí na základě jeho attachmentu. Tato očekávání však bývají u nejistého attachmentu problematická a spíše negativně laděná – například u jedince s úzkostným attachmentem by mohl jeho partner s vyhýbavým attachmentem potvrzovat jedincovo očekávání nedostupnosti vazebných postav (Holmes & Johnson, 2009). V rámci studie od González-Ortega et al. (2020) bylo celkem 57 % párů složených ze dvou jedinců s nejistým attachmentem, přičemž se častěji jednalo o párování jedinců s odlišnými, nikoliv shodnými, dimenzemi nejistoty attachmentu.

Další otázkou je, jaké dopady může mít míra podobnosti partnerů na kvalitu jejich vztahu. Podobnost partnerů je často spojována se stabilitou a spokojeností (např. Luo, 2017; Luo & Klohnen, 2005). Přesto podobnost partnerů v osobnostních charakteristikách přispívá spokojenosti v partnerském vztahu spíše slabě (Štěrbová, Bártová, Martinec Nováková, et al., 2021a) s vysvětlením $<0,5$ % variance partnerské spokojenosti (Dyrenforth et al., 2010).

Zmiňované studie se však nezaměřovaly na samotný attachment, narozdíl od např. Luo a Klohnenové (2005), jejichž studie shledala podobnost partnerů v attachmentu silnějším prediktorem spokojenosti v partnerském vztahu ve srovnání s podobností v dalších charakteristikách (např. Big Five osobnostní charakteristiky).

Naopak rozdílnost v attachmentu, odpovídající principu heterogamie, by mohla být pro vztah spíše komplikací, a to z důvodu rozdílných preferencí pro vztahovou blízkost. Jak bylo nastíněno výše, úzkostnost v attachmentu se pojí s touhou po velké vztahové blízkosti; přičemž tato potřeba může překračovat partnerovy hranice. Tyto partnerovy hranice může úzkostný jedinec překročit „snadněji“, pokud u jeho partnera převládá vyhýbavý attachment. Ten je totiž často doprovázen naopak potřebou autonomie a vyhýbáním se intimitě, což je vzorec poměrně opačný tomu u jedince s úzkostným attachmentem (Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Jedinci s vyhýbavým attachmentem například mohou mít v partnerském vztahu vyšší tendenci vyhýbat se sexuálnímu aktu, pokud má jejich partner úzkostný attachment (Brassard et al., 2007). Tato dynamika bývá občas spojována s asymetrickým vzorcem „dožadování se – stahování se“, také známým jako *demand-withdrawal* (Millwood & Waltz, 2008). Tento vzorec je v partnerských vztazích považován za poměrně destruktivní, neboť se díky odlišným preferencím blízkosti pojí s poklesem spokojenosti v partnerském vztahu a zvýšeným rizikem rozpadu vztahu (Christensen & Shenk, 1991). Dle Millwooda a Waltze (2008) se tato destruktivní dynamika může týkat nejen párů, které jsou tvořeny jedincem s jistým a jedincem s vyhýbavým attachmentem, ale také párů, kde je jeden jedinec s jistým attachmentem a druhý s nejistým (ať už vyhýbavým či úzkostným) attachmentem, protože i v tomto případě budou preference partnerů pro množství vztahové blízkosti rozdílné.

Celkově se ukazuje, že pro počáteční atraktivitu mohou všichni jedinci preferovat sobě podobné, případně v attachmentu o něco jistější jedince (Holmes & Johnson, 2009; Klohnen & Luo, 2003). Jedinci s jistým attachmentem mohou preferovat a následně se i párovat s podobně jistě připoutanými jedinci (González-Ortega et al., 2020; Holmes & Johnson, 2009). Avšak jedinci s nejistým attachmentem se v rámci dlouhodobých vztahů mohou párovat s jedinci s odlišnou dimenzí attachmentu (González-Ortega et al., 2020; Holmes & Johnson, 2009), přičemž však míra nejistoty jejich attachmentů může být podobná (Beeney et al., 2019). To by bylo v souladu se závěry studií, že podobnost partnerů v osobnostních charakteristikách včetně attachmentu bývá ve srovnání s podobností v socio-demografických charakteristikách spíše slabá (Gonzaga et al., 2007; Luo, 2017; Luo & Klohnen, 2005; Watson et al., 2004). Co se týče

dopadů míry podobnosti, tak ačkoliv se rozdílnost partnerů v attachmentu zdá pro kvalitu partnerského vztahu jako nevýhodná (např. Brassard et al., 2007; Millwood & Waltz, 2008), neznamená to, že jejich podobnost sama o sobě je dostatečně silným prediktorem dobré kvality vztahu; například dle Senchakové a Leonarda (1992) je pro kvalitu partnerského vztahu podstatnější konkrétní attachment každého z partnerů než jejich vzájemná podobnost.

1.4 Partnerské vztahy z pohledu aktéra a partnera

Páry tvořené dvěma jedinci s jistým attachmentem se pojí s vyšší kvalitou vztahu, než je tomu u párů, kde je jeden nebo oba partneři nejistí (Senchak & Leonard, 1992). Podobně u osobnostních charakteristik Štěrbová et al. (2021) zjistili, že pro kvalitu vztahu mohou být charakteristiky jedince, tedy aktéra a jeho partnera důležitější než jejich podobnost.

Vliv charakteristik jedince na partnerský vztah a jeho vlastní spokojenost v něm se obvykle označuje jako efekt aktéra (Dyrenforth et al., 2010; Zhou et al., 2017). Například úzkostného jedince může doprovázet strach z opuštění partnerem, což by případně mohlo narušit partnerský vztah a jedincovu spokojenost v něm. Efektem partnera se naopak označuje vliv charakteristik jedince na spokojenost jeho partnera ve vztahu (Dyrenforth et al., 2010; Zhou et al., 2017). Například úzkostný jedinec se může dožadovat velké blízkosti a pozornosti, což případně může ovlivnit spokojenost jeho partnera. V kontextu attachmentu je někdy efekt aktéra považován také za způsob, jakým jedinec žádá svého partnera o podporu, a efekt partnera jako způsob, kterým partner pomáhá uspokojit potřeby aktéra (Conradi et al., 2021). Jedinec a jeho charakteristiky tedy mohou mít vliv na partnerovo prožívání jednotlivých aspektů vztahu, z nichž spokojenost a sebeodhalování budou pojednány v následujících kapitolách.

Dopady attachmentu na partnerskou spokojenost

1.5 Spokojenost v partnerských vztazích

Spokojenost v partnerském vztahu odkazuje na celkové subjektivní hodnocení vlastního partnerského vztahu a je jedním z nejčastěji zkoumaných aspektů partnerských vztahů (Fincham & Rogge, 2010; Graham et al., 2011; Mattson et al., 2013). Spokojenost je také pokládána za jeden z nejdůležitějších aspektů v partnerských vztazích, neboť může významně přispívat fyzickému zdraví (Robles et al., 2014) i duševní pohodě jedince (Proulx et al., 2007). Spokojenost jedince v partnerském vztahu může souviset nejen s jeho celkovou životní spokojeností, ale také s celkovou životní spokojeností jeho partnera (BE et al., 2013). Pro celkovou životní spokojenost jedince může být spokojenost v partnerském vztahu dokonce důležitější než další životní oblasti, např. práce, finance apod. (Fleeson, 2004, podle Be et al., 2013). Aspektů, které přispívají partnerské spokojenosti, je velké množství, např. sexualita ve vztahu (McNulty et al., 2016), komunikace a intimita (Yoo et al., 2014b), osobnostní charakteristiky, attachment apod. Studie od de Oliveiry et al. (2021b) navíc ukázala, že attachment může spokojenost v partnerském vztahu predikovat silněji než osobnostní charakteristiky.

1.6 Attachment aktéra a spokojenost v partnerských vztazích

Již výsledky studie Hazanové a Shavera (1987) upozornily na rozdílné prožívání partnerských vztahů v závislosti na typu attachmentu. Konkrétně se ukázalo, že jedinci s jistým attachmentem významně častěji vypovídali o svých vztazích jako o šťastnějších, přátelštějších a důvěrnějších, což znamená, že v nich pravděpodobněji byli i spokojenější ve srovnání s jedinci s nejistým attachmentem. V této studii nebyla ovšem partnerská spokojenost přímo testována. V současné době celá řada studií ukázala na souvislost mezi attachmentem jedince a jeho spokojeností v partnerském vztahu, přičemž existuje shoda na tom, že nejistota je oproti jistotě v attachmentu spojována s nižší spokojeností v partnerském vztahu (např. Bretaña et al., 2022; Conradi et al., 2021; de Oliveira et al., 2021b; Little & Sockol, 2020; Mohammadi et al., 2016; Molero et al., 2011). Žádná ze zmiňovaných studií nedospěla k opačným výsledkům, a vztah mezi nejistým attachmentem a nižší spokojeností a kvalitou vztahu prokázala i metanalýza autorů Candel & Turliuc (2019) i Li & Chan (2012).

Jedinci s jistým attachmentem například dokážou optimálně vyvážit blízkost ve vztahu s autonomií (Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021). Převažují u nich pozitivní

představy o sobě i ostatních (Bartholomew & Horowitz, 1991). To by také mohlo přispívat jejich spokojenosti v partnerském vztahu, se kterou se tento druh attachmentu pojí ($r=0,41$; Hadden et al., 2014).

Pro nejisté úzkostné jedince je charakteristický strach z opuštění partnerem, na jehož náznaky mohou být přecitlivělí a mohou mít tendenci přeceňovat jejich důležitost (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), což může snižovat jejich spokojenost v partnerském vztahu. Naopak romantické city svých partnerů mohou mít tendenci podceňovat (Mikulincer & Shaver, 2010), což může mít na jejich spokojenost také negativní dopad ($r^1=-0,29$; Hadden et al., 2014; $r=-0,36$; Li & Chan, 2012). Úzkostnost v attachmentu se také pojí s větší mírou konfliktů ve vztahu ($r=0,32$; Li & Chan, 2012), které mají tendenci silně negativně prožívat (Feeney & Fitzgerald, 2019). Přesto s poměrně překvapivým výsledkem přišla studie Molera et al. (2011), kdy nebyl nalezen žádný efekt aktéra v úzkostnosti na jeho spokojenost ve vztahu. Tato studie však byla provedena na vzorku španělské populace, přičemž úzkostnost bývá v této populaci relativně vysoká a podle autorů tak může jít o jakousi akceptovanou „normu“. V současné době se ale většina studií shoduje na tom, že úzkostnost jedince signifikantně negativně přispívá jeho partnerské spokojenosti (Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021; Hadden et al., 2014; Li & Chan, 2012; Little & Sockol, 2020; Mohammadi et al., 2016).

Ačkoliv na základě provedených studií by se dalo předpokládat, že úzkostnost, která je spojována s častým prožíváním negativních emocí (Feeney, 2002), by mohla být i silnějším prediktorem nízké spokojenosti v partnerském vztahu než vyhýbavost, tak se ukazuje spíše opak. Metaanalýza autorů Li & Chan (2012) přišla s průměrným korelačním koeficientem $r=-0,44$ pro vyhýbavý attachment a $r=-0,36$ pro úzkostný attachment, což značí, že souvislost mezi spokojeností aktéra a jeho vyhýbavým attachmentem je silnější ve srovnání s attachmentem úzkostným. Mohlo by to být tím, že u úzkostných jedinců častěji přetrvává důvěra v případnou dosažitelnost vazebné postavy (Bowlby, 2010; Mikulincer & Shaver, 2010). Díky tomu se s vyšší pravděpodobností mohou snažit o uspokojení vlastních potřeb týkajících se attachmentu a zvýšit tak vlastní spokojenost ve vztahu (Conradi et al., 2021). Oproti tomu vyhýbavé jedince charakterizuje celkové vyhýbání se blízkosti a snaha vyhnoutí se emočnímu zranění (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), což jim může zabraňovat ve vyhledání partnerovy podpory, která by jejich spokojenost mohla zvýšit (Li & Chan, 2012).

¹ Korelační koeficient vztahující se ke korelaci mezi spokojeností v partnerském vztahu a attachmentem. I nadále bude v textu uváděn jako „ r^1 “ a v rámci této kapitoly bude odkazovat na tu samou korelaci, pokud nebude uvedeno jinak.

V souladu s tím, že se vyhýbavost v attachmentu může také pojit s negativními představami o druhých (Bartholomew & Horowitz, 1991), mají vyhýbaví jedinci také větší tendenci být nespokojení se svým partnerem (Candel & Turliuc, 2019), což by také mohlo přispívat jejich nižší spokojenosti v partnerském vztahu.

Po dlouhou dobu se mnoho studií (např. de Oliveira et al., 2021 b; Hadden et al., 2014; Li & Chan, 2012) zaměřovalo na spokojenost pouze z pohledu jednoho partnera, což by pro pochopení komplexního vlivu attachmentu na spokojenost v partnerských vztazích mohlo být považováno za jejich limit. Jejich výsledky týkající se vlivu pouze attachmentu jedince na jeho spokojenost v partnerském vztahu se však shodují se studii, které zkoumaly tuto spojitost komplexněji, tedy i z pohledu partnera (např. Bretaña et al., 2022; Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021; Molero et al., 2011). Tento přístup věnující se jak vlivu samotného jedince, tak i vlivu jeho partnera na jedincovu spokojenost je dnes čím dál běžnější (Candel & Turliuc, 2019).

1.7 Attachment partnera a spokojenost v partnerských vztazích

Ukazuje se, že existuje spojitost nejen mezi attachmentem aktéra a jeho vlastní spokojeností, ale také se spokojeností jeho partnera ve vztahu (Candel & Turliuc, 2019). Konkrétně úzkostnost i vyhýbavost aktéra vedou k nižší spokojenosti jeho partnera (Candel & Turliuc, 2019; Conradi et al., 2021; Molero et al., 2011).

Úzkostní jedinci pociťují strach z opuštění či odmítnutí partnerem (Mikulincer & Shaver, 2010), což může vést k častějšímu omezujícímu až kontrolujícímu chování (Barbaro et al., 2016). Dále často touží po větší blízkosti s partnerem a při snaze ji dosáhnout mohou na partnera naléhat (Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021) a naléhat mohou i za účelem vzniku sexuálního aktu (van Lankveld et al., 2021). Dále je úzkostnost spojována s častějším konflikt prohlubujícím chováním (Feeney, 2002; Feeney & Fitzgerald, 2019). Kvůli vlastní naléhavé potřebě blízkosti mohou být méně pozorní vůči potřebám partnera, což také případně může vést k jeho nižší spokojenosti ($\beta = -0,06$, Conradi et al., 2021).

Vyhýbavého jedince charakterizuje potřeba autonomie a snaha vyhnout se intimitě (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010). Mohou se navíc vyhýbat i sexuálním aktům s partnerem (van Lankveld et al., 2021) a zároveň vykazují vyšší zájem o alternativní partnery, čímž mohou být více náchylní k nevěře (DeWall et al., 2011). Vyhýbat se mohou i řešení konfliktů (Feeney & Fitzgerald, 2019) a projevování vděku partnerovi

(Vollmann et al., 2019). To všechno by případně mohlo v čele s nižší tendencí emočně podporovat partnera (Li & Chan, 2012) a celkovou nedostupností vést k nižší spokojenosti partnera ($\beta=-0,18$, Conradi et al., 2021).

Podobně jako některé studie (např. Hadden et al., 2014; Li & Chan, 2012; Molero et al., 2011; Mondor et al., 2011) zjistili, že vyhýbavost aktéra je pro jeho vlastní spokojenost v partnerském vztahu silnější negativní dopad než úzkostnost, tak i Conradi et al. (2021) přišli s výsledky, že jedincova vyhýbavost ($\beta=-0,18$) více než jedincova úzkostnost ($\beta=-0,06$) vede k nižší spokojenosti jeho partnera; nicméně další zmiňované studie tento vztah nezjistily.

Jedince jistým attachmentem charakterizují pozitivní představy o druhých i o sobě, které jsou spojené s vírou ve vlastní kompetence, což jim umožňuje také dostatečně adekvátně podpořit druhé. Na rozdíl od jedinců s nejistým attachmentem je tolik nedoprovází strach z opuštění ani ze ztráty autonomie, nemají tedy takovou potřebu přílišné blízkosti ani vyhýbání se intimitě (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021), což může vést ke spokojenosti partnera (González-Ortega et al., 2020). Navíc se ukazuje, že pokud jedinec dokáže ve vztahu vytvořit bezpečné prostředí (např. prokázat svou spolehlivost partnerovi), může to u partnera snížit jeho vlastní vyhýbavost i úzkostnost v attachmentu (Arriaga et al., 2014; Overall & Simpson, 2015). Tato spolehlivost by se mohla vyskytovat spíše u jedinců jistých v attachmentu vzhledem k jejich výše zmiňovaným charakteristikám.

Podle González-Ortegy et al. (2020) by se u heterogamních párů, kdy je jeden jedinec jistý a druhý nejistý v attachmentu, dal předpokládat pozitivní vliv jedince s jistým attachmentem na partnera s nejistým attachmentem, především co se týče spokojenosti i komunikačních prvků. Ale nejistý jedinec může mít naopak negativní vliv na jistého, a také v tomto případě bude stále docházet u partnerů k diskrepancím co se týče preferované míry vztahové blízkosti (Millwood & Waltz, 2008). Tyto diskrepance by se však nemusely objevovat u partnerů podobných v attachmentu, což by mohlo případně vést k jejich vyšší spokojenosti. Tato problematika je podrobněji rozpracována v následující podkapitole.

1.8 Podobnost partnerů v attachmentu a spokojenost v partnerských vztazích

John Gottman (1999, podle Conradi et al., 2021) předpokládal, že podobnost partnerů v jejich strategiích zvládání konfliktů a regulace emocí by mohla přispět kvalitě partnerského vztahu tím, že se partneři budou navzájem lépe chápat. Díky pochopení by mohli navzájem více vycházet vstříc svým potřebám, neboť úzkostný attachment se pojí s vyšší potřebou intimity

(Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), kterou by mu spíše mohl poskytnout partner se stejnou potřebou; a podobně u vyhýbavého attachmentu a potřeby autonomie.

Luo a Klohnen (2005) shledali podobnost partnerů v attachmentu signifikantním prediktorem partnerské spokojenosti. Avšak jejich studie se zaměřovala především na asortativní párování a efekt aktéra a partnera nebyl kontrolován. Conradi et al. (2021), kteří se věnovali těmto třem možným faktorům na partnerskou spokojenost zároveň, přišli se závěrem, že podobnost partnerů v attachmentu spolehlivěji predikovala stabilitu vztahu, méně konzistentně však již spokojenost v partnerském vztahu, přičemž podobnost partnerů vysvětlovala o pouhých 1,1 % více variability ve spokojenosti ve srovnání s modelem, kde zahrnuta nebyla. Jak autoři uvádějí, podobnost partnerů tedy může podpořit vzájemné pochopení partnerů, případně i smíření se s některými nežádoucími rysy partnera. Díky tomu může podobnost učinit vztah stabilnějším; partneři v něm však nemusí být šťastní. Samotná spokojenost v partnerském vztahu tak podle jejich výsledků byla silněji predikována attachmentem aktéra a partnera než jejich podobností. To by odpovídalo i závěrům některých dřívějších studií (např. Senchak & Leonard, 1992), že spokojenosti v partnerském vztahu přispívá spíše attachment partnerů, než jejich vzájemná podobnost. Recentní studie González-Ortega et al. (2020) ukázala, že páry, kde si partneři byli v attachmentu podobní, nevykazovaly vyšší spokojenost než nepodobné páry. Podle nich by pro jedince s nejistým attachmentem mohlo být vhodné mít partnera spíše s jistým než podobně nejistým attachmentem. Dosud však vzniklo poměrně malé množství studií, které by se věnovaly dopadům attachmentu aktéra, partnera a zároveň i jejich podobnosti na spokojenost v partnerských vztazích (např. Conradi et al., 2021; González-Ortega et al., 2020). Ale některé další studie, které se zabývají vlivem aktéra, partnera a jejich podobnosti v osobnostních rysech (např. Leikas et al., 2018; Štěrbová, Bártová, Martinec Nováková, et al., 2021), přicházejí s podobnými závěry. Podle nich je efekt aktéra a partnera podstatnější, než vliv podobnosti, která má na partnerskou spokojenost nebo i na celkovou životní spokojenost partnerů velmi nízký dopad.

Dopady attachmentu na sebeodhalování v partnerských vztazích

1.9 Sebeodhalování

Sebeodhalování (self-disclosure) je definováno jako vědomé sdělování osobních informací druhé osobě (Cozby, 1973). Konkrétněji se jedná o sdělování vlastních pocitů, myšlenek, přesvědčení a osobních zkušeností (Consedine et al., 2007). Jedná se o takové informace, které jedinec nesděljuje každému; proto je sebeodhalování někdy definováno také jako ochota sdělovat osobní až citlivé informace (Hendrick, 1981, podle Kito, 2005). U sdělených informací je důležitá jak jejich hloubka či intimita, tak i jejich množství (Cozby, 1973).

Sebeodhalování může mít vliv jak na duševní, tak i fyzické zdraví jedince. Také je zásadní např. v procesu terapie (Ignatius & Kokkonen, 2007). Má důležitý význam pro utváření blízkých vztahů, např. příliš nízké sebeodhalování může bránit jejich navazování a udržování. Avšak pokud se jedinec až příliš sebeodhaluje téměř komukoliv, sociální vztahy to může komplikovat také (Cozby, 1973). V rámci blízkých vztahů se však předpokládá vysoká míra sebeodhalování, protože může významně přispět k udržení této blízkosti, a dodat tak vztahu jedinečný význam (Cozby, 1973). Dle Simmela (1964, podle Cozby, 1973) jsou blízké vztahy založeny právě na tom, že jedinec o druhém ví alespoň část podstatných osobních informací; k tomu dochází právě především skrze sebeodhalování. Sebeodhalování tedy lze považovat za jakýsi komunikační stavební kámen blízkosti ve vztazích.

I v partnerských vztazích má sebeodhalování obzvlášť důležitý význam jak pro jejich vytváření (Cozby, 1973; Mikulincer & Shaver, 2010), tak pro jejich udržování (Sprecher & Hendrick, 2004). Také vztahová intimita v partnerských vztazích často vzniká právě na základě vzájemného sebeodhalování jedince a jeho partnera (Arslan, 2021; Laurenceau et al., 1998). V partnerských vztazích je sebeodhalování často reciproční, přičemž vlastní sebeodhalování spolu se sebeodhalováním partnera vytváří pozitivní emoce, které spolu se samotnou investicí v podobě sebeodhalování mohou přispívat k motivaci ve vztahu pokračovat. Sebeodhalování se tedy pojí s pocity lásky a náklonnosti i se závazkem (Sprecher & Hendrick, 2004). Sebeodhalování se také pozitivně souvisí se spokojeností v partnerském vztahu (korelace $r_s = 0,26-0,33$, Sprecher & Hendrick, 2004; Çağ & Yildirim, 2018; Keelan et al., 1998; Tan et al., 2012) a případně i se spokojeností jedince se sexualitou v jeho partnerském vztahu (MacNeil & Byers, 2009). Naopak vyhýbání se sebeodhalování může být poměrně problematické. Kromě nižší kvality a spokojenosti ve vztahu (např. Keelan et al., 1998; Tan et al., 2012) se může pojit

např. s pocity osamělosti a deprese (Wei et al., 2005). Přestože sebeodhalování partnerů může být důležité pro jejich vztah na denní bázi, této oblasti partnerských vztahů byla doposud věnována spíše nižší pozornost (Sprecher & Hendrick, 2004). Jedním z důvodů by mohlo být to, že v současné době je sebeodhalování velmi zajímavé v kontextu aktuálního tématu elektronické komunikace, kam je také směřováno velké množství současných studií v kontextu sebeodhalování (Chen et al., 2019; Lee & Hwang, 2019).

1.10 Attachmentem aktéra a sebeodhalováním

Sebeodhalování může významným způsobem pomáhat budovat vztahovou blízkost či intimitu (Arslan, 2021; Laurenceau et al., 1998). Samotnému sebeodhalování může významně přispívat i attachment, neboť jeho jednotlivé typy mohou vykazovat odlišné preference pro vztahovou blízkost (Mikulincer & Shaver, 2010).

Pro jedince s jistým attachmentem obvykle nebývá problém vyvážit autonomii se vztahovou blízkostí, která jim bývá komfortní (Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021), což by také mohlo přispívat tomu, že mají tendenci se sebeodhalovat v dostatečně velké, a zároveň přiměřené míře ($M=4,00$ oproti jedincům s nejistým attachmentem $M<3,54$, Keelan et al., 1998; $M=4,94$ oproti jedincům s nejistým attachmentem $M<4,36$, Mikulincer & Nachshon, 1991). Podobně i v dospělých přátelských vztazích se jistí jedinci sebeodhalovali signifikantně více než nejistí jedinci ($M=36,16$ oproti nejistému attachmentu $M=28,20-33,54$; Welch & Houser, 2010). Sebeodhalování jedinců s jistým attachmentem je selektivní – vyšší a intimnější sebeodhalování vykazují během konverzace s jejich partnerem než s cizincem (sebeodhalování se partnerovi $M=3,78$, oproti sebeodhalování se cizinci $M=3,18$; Keelan et al., 1998).

Oproti tomu jedinci s úzkostným attachmentem obvykle touží po velké blízkosti, často až sjednocenosti s partnerem (Bartholomew & Horowitz, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), čehož by mohli dosáhnout i sebeodhalováním a nalézáním společných témat. Výsledky některých studií (např. Guerrero, 1996; Hoffman, 2005; Mikulincer & Nachshon, 1991) s tímto předpokladem korespondují. Podle nich se úzkostní jedinci sebeodhalují dostatečně; přičemž míra jejich sebeodhalování se může blížit míře sebeodhalování jistých jedinců (jedinci s úzkostným attachmentem $M=3,93$ a jedinci s jistým attachmentem $M=4,12$; Mikulincer & Nachshon, 1991). Jejich sebeodhalování však může být méně selektivní, což znamená, že se nesebeodhalují pouze blízkým partnerům, ale případně i méně blízkým lidem (Mikulincer & Nachshon, 1991). Mohou mít tedy tendenci vykazovat příliš intimní sebeodhalování příliš brzy (Mikulincer & Shaver, 2010). Jiné studie (Bradford et al., 2002; Tan et al., 2012) však nenalezly

souvislost mezi úzkostností aktéra a mírou sebeodhalování. Jiné studie dokonce poukázaly na nižší sebeodhalování se partnerovi u jedince s úzkostným attachmentem (Lee & Pistole, 2012). Tan et al. (2012) našli souvislost mezi úzkostností aktéra a vyšší mírou sebeodhalování týkajícího se pouze jejich partnerského vztahu ($z=2,85$, oproti jedincům s vyhýbavým attachmentem $z=-2,59$). Tento druh sebeodhalování také významně přispíval kvalitě partnerského vztahu. Čím více se partneri angažovali v sebeodhalování týkajícího se jejich partnerského vztahu, tím vyšší byla pravděpodobnost, že budou vztah i po roce hodnotit pozitivněji ($z=2,01$; Tan et al., 2012). Bradford et al. (2002) poukázali na to, že úzkostnost v attachmentu aktéra může být spjata s častějším vykazováním negativně laděného sebeodhalování. Dále může být úzkostnost v attachmentu aktéra znamenat i nižší spokojenost s partnerskými interakcemi ($b=0,12$). To by podle Bradforda et al. (2002) případně mohlo vysvětlovat fakt, že úzkostnost aktéra v jejich studii nesouvisela s jeho vyšším sebeodhalováním. Úzkostní jedinci ze začátku vztahu mohou vykazovat vysoké sebeodhalování, možná až příliš intimní a příliš brzy (Mikulincer & Nachshon, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), ale později mohou začít být se vztahem a interakcemi v něm nespokojení, což může vést ke snížení jejich ochoty a snahy se sebeodhalovat (Bradford et al., 2002). Avšak dosud neexistuje dostatek studií, které by tento předpoklad ověřily. Výsledky dosavadních studií ohledně úzkostnosti aktéra a jeho sebeodhalování jsou zatím poměrně nekonzistentní.

Vyhýbaví jedinci mohou mít tendenci zachovat si ve vztahu vlastní soběstačnost a nezávislost, a tedy i tendenci vyhýbat se vztahové blízkosti a intimitě (Bartholomew & Horowitz, 1991; Pistole, 1994, podle Mikulincer & Shaver, 2010; van Lankveld et al., 2021), tak lze předpokládat, že se budou do jisté míry vyhýbat i sebeodhalování. Tento předpoklad byl potvrzen více studiemi. Podle Bradforda et al. (2002) znamenal každý nárůst o jeden stupeň ve vyhýbavosti pokles sebeodhalování jedince o 3,37 bodů a dokonce o 5,77 bodů v sebeodhalování se v partnerského vztahu. Nižší sebeodhalování u jedinců s vyhýbavým attachmentem našli také Mikulincer & Nachshon (1991; $M = 4,18$ pro vyhýbavý attachment a $M=4,94$ pro jistý; nižší sebeodhalování v souvislosti s vyhýbavým attachmentem potvrzují i výsledky dalších studií, např. Lee & Pistole, 2012; Hoffman, 2005). Avšak obdobně jako u úzkostného attachmentu Tan et al. (2012) našel u vyhýbavosti aktéra souvislost s nižším sebeodhalováním, které se týkalo pouze partnerského vztahu. Celkově však pro vyhýbavost aktéra a jeho nízké sebeodhalování existuje konzistentnější empirická podpora, než je tomu tak u úzkostnosti aktéra.

1.11 Souvislost mezi attachmentem partnera a sebeodhalováním

Ačkoliv sebeodhalování je zčásti individuální charakteristika, a záleží tak na samotném jedinci, kolik toho o sobě odhalí, je podstatná i soulad obou partnerů. Například sebeodhalování pozitivně přispívá osobní pohodě jedince. Avšak pokud se jedinec sebeodhalí někomu, kdo není např. dostatečně vnímavým posluchačem, a jeho sebeodhalení tak není doprovázeno porozuměním, může to mít spíše opačný účinek (Poucher et al., 2022).

Sebeodhalování jistých jedinců je často doprovázeno vzájemnou interakcí vedoucí k vzájemné intimitě (Mikulincer & Shaver, 2010). Mají tendenci se sebeodhalovat více osobám, které se také sebeodhalují více, což naznačuje jistou citlivost na signály druhých (Keelan et al., 1998; Mikulincer & Nachshon, 1991). Sebeodhalování jistých jedinců také bývá doprovázeno dostatečně flexibilními reakcemi na témata, která jim partner sdělí, čímž zajišťují vyšší reciprocitu interakce. Právě touto reciprocitou významně přispívají ke zvýšení důvěry partnera a intimnějšímu sebeodhalování (Mikulincer & Nachshon, 1991). V průměru jsou jistí jedinci oproti nejistým jedincům úspěšnější ve snaze přimět svého partnera k sebeodhalení (Keelan et al., 1998), což by všechno mohlo vést k tomu, že partneri jistých jedinců se jim budou více sebeodhalovat, avšak tento předpoklad doposud nebyl studii přímo ověřen; neboť se soustředily především na úzkostnost a vyhýbavost v attachmentu. Budoucí výzkum by tedy mohl přímo testovat sebeodhalování partnerů jedinců s jistým attachmentem.

Oproti tomu sebeodhalování úzkostných jedinců v porovnání s jistými jedinci nebývá tolik flexibilní a také reciprocita sebeodhalovaných témat bývá nižší (Mikulincer & Nachshon, 1991), což by mohlo vést k tomu, že se partneri úzkostných jedinců budou méně sebeodhalovat. Přesto v rámci studie Tana et al. (2012) nebyl nalezen signifikantní vztah mezi úzkostností aktéra a množstvím či intimitou sebeodhalování jeho partnera. Podobně Bradford et al. (2002) dospěli k závěru, že úzkostnost jedince příliš nesouvisela s mírou sebeodhalování měřeného dotazníkem. Avšak z měření sebeodhalování deníkovými záznamy vyplynulo, že partneri úzkostných jedinců jejich sebeodhalování vnímali jako málo důvěrné a intimní, méně časté, neuspokojivé a také negativně laděné. Z toho vyplývá, že úzkostnost jedince by mohla hrát roli spíše v partnerem vnímané kvalitě a hloubce sebeodhalování, avšak v objektivně měřené míře celkového sebeodhalování hrát roli nemusí.

Jedinci mají se sebeodhalit spíše dalším jedincům, kteří se také dostatečně sebeodhalují (Mikulincer & Nachshon, 1991). To by v případě vyhýbavých jedinců, kteří se sebeodhalují poměrně málo (např. Bradford et al., 2002; Lee & Pistole, 2012; Hoffman, 2005; Mikulincer & Nachshon, 1991), mohlo znamenat i postupně nižší sebeodhalování jejich partnerů. Navíc

vyhýbaví jedinci vykazují nižší schopnost přimět ostatní k jejich sebeodhalení (Bradford et al., 2002; Keelan et al., 1998). Přesto Bradford et al. (2002) ani Tan et al. (2012) nenalezli významnou souvislost mezi vyhýbavostí jedince a nižším sebeodhalováním jeho partnera. Zdá se, že nejistota attachmentu jedince má na sebeodhalování partnera menší dopad ve srovnání s attachmentem aktéra a sebeodhalováním. Avšak v dnešní době existuje jen velmi malé množství studií zabývajících se tímto tématem, proto by bylo vhodné, aby se na tuto případnou souvislost zaměřily budoucí výzkumy.

Dosud provedené studie (Bradford et al., 2002; Tan et al., 2012) se také zaměřovaly na specifický druh sebeodhalování, a to sebeodhalování týkající se partnerského vztahu. Zatímco Tan et al. (2012) našli souvislost mezi úzkostností jedince a vyšším sebeodhalováním týkajícím se partnerského vztahu jeho partnera, Bradford et al. (2002) souvislost nenalezli. Naopak našli souvislost mezi vyhýbavostí jedince a nižším vztahovým sebeodhalováním jeho partnera, avšak toto zjištění naopak nenalezl Tan et al. (2012); tyto výsledky jsou tedy nekonzistentní.

1.12 Souvislost mezi podobnostmi partnerů v attachmentu a sebeodhalováním

Vztahu mezi podobnostmi partnerů v attachmentu a jejich sebeodhalováním pravděpodobně doposud nebyla věnována pozornost. Roli podobnosti partnerů v attachmentu lze tedy zatím pouze předpokládat na základě studií, v nichž byly testovány jiné jednotlivé charakteristiky. Níže tedy text vychází ze studií na jednotlivé koncepty, které doposud nebyly zkoumány komplexněji tak, abychom spolehlivě znali souvislost mezi podobnostmi partnerů v attachmentu a sebeodhalováním.

Co se týče role homogamie a komunikace, podobnost partnerů v introverzi a extraverci může znamenat objektivně i subjektivně lepší počáteční interakce, než pokud se jedná o heterogamní páry (Cuperman & Ickes (2009). Avšak González-Ortega et al. (2020), kteří se zabývali podobnostmi attachmentu a některými prvky komunikace, zjistili, že podobnost partnerů v attachmentu nesouvisela s nižším výskytem konfliktů či jejich konstruktivnějším řešením ve srovnání s nepodobnými páry, avšak samotné sebeodhalování kontrolováno nebylo. Roli podobnosti attachmentu v sebeodhalování lze také alespoň částečně usuzovat z role podobnosti attachmentu ve spokojenosti partnerů, kdy podobnost sice může tlumit některé negativní dopady rozdílnosti attachmentu partnerů, jejich spokojenosti však nemusí významně přispívat (Conradi et al., 2021). Je možné, že by tomu mohlo být podobně i u sebeodhalování. Např. úzkostní jedinci ze začátku vztahu mohou vykazovat vysoké sebeodhalování, možná až příliš intimní a příliš brzy (Mikulincer & Nachshon, 1991; Mikulincer & Shaver, 2010), ale později

mohou začít být se vztahem a interakcemi v něm nespokojení, což by případně mohlo vést ke snížení jejich ochoty a snahy se sebeodhalovat (Bradford et al., 2002). K tomu by mohlo docházet, pokud by jejich partner byl vyhýbavý v attachmentu, což by znamenalo i jeho nižší sebeodhalování (Bradford et al., 2002; Lee & Pistole, 2012; Hoffman, 2005; Mikulincer & Nachshon, 1991), navíc jeho vyhýbavost by mohla případně vést i k nižší spokojenosti úzkostného jedince (Conradi et al., 2021), která by právě dle úvah Bradforda et al. (2002) mohla vést i ke snížení ochoty úzkostného jedince se sebeodhalovat. Z tohoto hlediska by se dalo předpokládat, že podobnost partnerů v attachmentu by mohla alespoň částečně zamezit negativním dopadům párování úzkostného a vyhýbavého jedince, které často bývá spojováno s již zmiňovaným destruktivním vzorcem „dožadování se – stahování se“ (*demand-withdrawal*), který může vést k poklesu kvality vztahu (Christensen & Shenk, 1991; Millwood & Waltz, 2008). Avšak spíše nelze předpokládat, že samotná podobnost partnerů bude významně zvyšovat jejich sebeodhalování. Například u dvou vyhýbavých jedinců, kteří se snaží spíše o dosažení autonomie, lze očekávat spíše opravdu nízkou pravděpodobnost, že se začnou více sebeodhalovat jen na základě podobnosti.

1.13 Shrnutí

Výsledky studií ukazují, že spokojenost v partnerském vztahu souvisí více s attachmentem aktéra a partnera než se vzájemnou podobností partnerů v attachmentu. Podobnost sice může zmírňovat některé negativní dopady rozdílnosti attachmentu partnerů (např. rozdílné preference pro blízkost), jejich spokojenosti však nemusí významně přispívat (Conradi et al., 2021). Úzkostnost a vyhýbavost aktéra i partnera mají na partnerskou spokojenost významný negativní dopad, přičemž efekt attachmentu aktéra se zdá být silnější než efekt attachmentu partnera (Bretaña et al., 2022; Candel & Turliuc, 2019). Ukazuje se také, že vyhýbavost je oproti úzkostnosti silněji negativně spojena se spokojeností v partnerském vztahu, a to jak z pohledu aktéra (Conradi et al., 2021; Hadden et al., 2014; Li & Chan, 2012; Molero et al., 2011; Mondor et al., 2011), tak z pohledu partnera. Nejsilnějším negativním vlivem na spokojenost v partnerském vztahu se tedy zdá být vyhýbavost aktéra (Conradi et al., 2021).

Uvedené výzkumy mají své limity. Jak bylo nastíněno, některé studie (např. i de Oliveira et al., 2021 b; Hadden et al., 2014; Li & Chan, 2012) zkoumaly attachment jen z pohledu aktéra, což pro zhodnocení vlivu attachmentu v partnerských vztazích nebylo dostačující. Dále v případě, že se studie účastní oba partneři, by rizikem mohlo být zapojení převážně stabilnějších či spokojenějších párů. Tím by výsledky mohly být zkreslené. Také by bylo vhodné, aby se výzkumy v budoucnu na attachment, spokojenost i sebeodhalování

zaměřily i z longitudinálního hlediska, neboť dosavadní studie jsou především korelační, což neumožňuje plně určit směr vztahu mezi proměnnými.

Výsledky studií zaměřené na attachment a sebeodhalování jsou ve srovnání se studii zaměřujícími se na attachment a partnerskou spokojenost méně konzistentní, a navíc je jich málo. Co se týče attachmentu aktéra, tak z existujících studií vyplývá, že vyhýbavost v attachmentu aktéra může souviset s jeho nižším sebeodhalováním (např. Bradford et al., 2002; Lee & Pistole, 2012; Hoffman, 2005; Mikulincer & Nachshon, 1991) a jistota v attachmentu aktéra se může pojit s jeho vyšším sebeodhalováním v porovnání s vyhýbavými jedinci, ale zároveň je jeho sebeodhalování stále přiměřené (Keelan et al., 1998; Mikulincer & Nachshon, 1991; Welch & Houser, 2010). Co se týče úzkostnosti aktéra a jeho sebeodhalování, jsou výsledky méně konzistentní, než je tomu tak u jistoty a vyhýbavosti attachmentu. Úzkostní jedinci se podle některých studií sebeodhalují v poměrně velké míře (Mikulincer & Nachshon, 1991), avšak podle výsledků dalších studií (Lee & Pistole, 2012) se sebeodhalují poměrně málo. Bradford et al. (2002) a Tan et al. (2012) nenalezli souvislost mezi úzkostností aktéra a mírou jeho celkového sebeodhalování. Stav současného poznání tedy neumožňuje učinit jednoznačné závěry týkající se především úzkostnosti aktéra a jeho sebeodhalování v partnerském vztahu. Je tedy zapotřebí dalších výzkumů, které by tento vztah prověřily.

Dosavadní studie našly souvislosti spíše mezi attachmentem a sebeodhalováním aktéra než sebeodhalováním partnera. Například Bradford et al. (2002) i Tan et al. (2012) nenalezly signifikantní vliv attachmentu jedince na sebeodhalování jeho partnera. Bradford et al. (2002) našli souvislost pouze u deníkového měření, kdy úzkostnost jedince znamenala nižší vnímanou kvalitu sebeodhalování jeho partnera. Zdá se, že souvislost mezi attachmentem jedince a samotným celkovým sebeodhalováním jeho partnera by mohla být nižší ve srovnání se souvislostí mezi attachmentem aktéra a sebeodhalováním. Avšak doposud existuje spíše malé množství studií na toto téma a bylo by potřeba tento vztah ještě prověřit.

Zmiňované studie mají své limity. Některé ze studií se zabývaly pouze jednou z možných perspektiv, např. studie Mikulincera a Nachshona (1991) se zabývala attachmentem pouze z individuální perspektivy a není tedy kontrolován efekt partnera. Tyto tři vzájemné perspektivy, které byly nastíněny (efekt aktéra, partnera a podobnost partnerů) na sobě však nemusí být nezávislé a je proto potřeba se jimi zabývat dohromady a kontrolovat jejich možné vlivy. Dále u studie Tana et al. (2012) byly některé z výsledků odvozeny z laboratorně nahrávaných rozhovorů, které neprobíhaly v přirozeném prostředí párů. Kromě malého množství aktuálních studií lze za jeden z nejvýznamnějších limitů stavu současného poznání na

dané téma považovat to, že vztahu mezi podobností partnerů v attachmentu a jejich sebeodhalováním doposud nebyla věnována pozornost. Nelze tedy spolehlivě usoudit, zda je role podobnosti attachmentu partnerů pro jejich sebeodhalování důležitější než efekt attachmentu aktéra a partnera.

Návrh výzkumného projektu

1.14 Cíl výzkumného projektu

Hlavním cílem práce je testovat souvislost attachmentu (konkrétně attachmentu aktéra, partnera a jejich vzájemné podobnosti) s partnerskou spokojeností a sebeodhalováním. Dalším cílem je testovat případnou souvislost sebeodhalování se spokojeností v partnerském vztahu.

1.14.1 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumná otázka 1: Jak attachment aktéra, partnera a jejich podobnost ovlivňuje spokojenost v partnerském vztahu?

H0: Typ attachmentu nepřispívá signifikantně spokojenosti v partnerském vztahu.

H1: Jistý attachment signifikantně pozitivně přispívá spokojenosti v partnerském vztahu.

H2: Úzkostný attachment signifikantně negativně přispívá spokojenosti v partnerském vztahu.

H3: Vyhýbavý attachment signifikantně negativně přispívá spokojenosti v partnerském vztahu.

H4: Efekt aktéra vysvětluje signifikantně větší variabilitu spokojenosti v partnerském vztahu ve srovnání s efektem partnera.

H5: Efekt partnera vysvětluje větší variabilitu ve srovnání s podobností partnerů v attachmentu.

Výzkumná otázka 2: Jak attachment aktéra, partnera a jejich podobnost ovlivňuje sebeodhalování?

H0: Typ attachmentu nepřispívá signifikantně sebeodhalování.

H1: Jistý attachment signifikantně pozitivně přispívá sebeodhalování.

H2: Úzkostný attachment signifikantně negativně přispívá sebeodhalování.

H3: Vyhýbavý attachment signifikantně negativně přispívá sebeodhalování.

H4: Efekt aktéra vysvětluje větší variabilitu ve srovnání s efektem partnera.

H5: Efekt partnera vysvětluje větší variabilitu ve srovnání s podobností partnerů v attachmentu.

Výzkumná otázka 3: Jaká je role sebeodhalování v rámci spokojenosti v partnerském vztahu?

H1: Vyšší sebeodhalování se pojí se signifikantně vyšší spokojeností v partnerském vztahu.

1.15 Výzkumný soubor

Soubor bude složen z párů ve věku od 18 do 35 let. Bude se jednat o výhradně heterosexuální páry, neboť se dopady attachmentu na heterosexuální a neheterosexuální páry mohou lišit, kdy pro heterosexuální páry je relevantnějším prediktorem spokojenosti attachment, zatímco u neheterosexuálních párů se jedná spíše o osobnostní charakteristiky (de Oliveira et al. 2021b). Vzhledem k tomu, že se attachment mezi partnery, podobně jako attachment v raném dětství, tvoří postupně (Mikulincer & Shaver, 2010; Zeifman, 2019), další podmínkou bude, aby vztah respondentů trval alespoň šest měsíců. Z důvodu zajištění co nejvyšší homogenity vzorku se dále bude jednat o bezdětné páry s kohabitací trvající alespoň tři měsíce.

Pro výpočet velikosti vzorku byl použit program G*power. Pro střední velikost efektu 0,3, hladinu $\alpha = 0,05$ a hladinu $\beta = 0,8$ by minimální velikost vzorku byla 53 párů.

1.16 Měřicí nástroje

Jelikož bude v rámci dotazníkového šetření potřeba získat údaje týkající se tří hlavních témat (attachmentu, spokojenosti, sebeodhalování) a účast ve výzkumu nebude finančně honorována, budou upřednostněny kratší verze dotazníků před původními delšími vykazující obdobné psychometrické kvality.

Prožívání blízkých vztahů (*Experiences in Close Relationships – Revised*, ECR-R; Fraley et al., 2000)

Dotazník měřící dospělé attachment obsahující celkem 16 otázek. Osm položek tvoří škálu úzkostnosti, osm tvoří škálu vyhýbavosti. Respondenti na každou položku odpovídají na stupnici od 1 do 7 (vůbec nesouhlasím – úplně souhlasím); škála může nabývat hodnot od 16 do 112, přičemž čím nižší skóre, tím jistější attachment jedinec má a čím vyšší skóre, tím více vyhýbavý/úzkostný attachment. Za vyhýbavý attachment bude považován průměrný skóre vyšší než $M=2,92$ a úzkostný attachment vyšší než $M=3,56$ (Fraley, 2013). Použita bude verze „Prožívání blízkých vztahů – zkrácená verze, ECR-R-16“ od Kašćákové et al. (2016).

Dotazník pro manželské sebeodhalování (*Marital Self Disclosure Questionnaire*, MSDQ; Waring et al., 1998)

Obsahuje 40 položek měřících sebeodhalování týkajícího se celkem čtyř oblastí – partnerského vztahu, sexuality, financí a vnímané nerovnováhy v sebeodhalování. Pro účely výzkumu bude použita pouze škála týkající se partnerského vztahu obsahující 10 položek. Na položky participant odpovídá formou, zda s nimi souhlasí či nesouhlasí. Některé otázky jsou

formulovány kladně a jiné záporně, po převedení reverzních otázek bude vyšší hodnota skóru znamenat i vyšší hodnotu sebeodhalování (Waring et al., 1998). U vybrané škály bude proveden zpětný překlad a následně pilotní testování.

Relationship Assesment Scale (RAS)

Dotazník obsahuje celkem 7 položek měřících subjektivní hodnocení spokojenosti v partnerském vztahu pomocí jedné dimenze. Participant na položky odpovídá pomocí stupnice od 1 do 5 (nízká spokojenost – vysoká spokojenost s danou oblastí), celkový skór tedy může nabývat hodnot od 7 do 35 (Hendrick, 1988). Použita bude verze od Kvardové et al. (2019).

1.17 Procedura

Sběr dat bude probíhat on-line dotazníkovým šetřením prostřednictvím platformy Qualtrics. Studie se budou účastnit oba partneři. Prvnímu partnerovi, který bude dotazník vyplňovat, se v platformě Qualtrics zobrazí náhodně vygenerovaný kód, který následně předá i druhému partnerovi. Respondenti budou v úvodu dotazníku seznámeni s cílem studie, budou jim zde představeny instrukce včetně toho, aby partneři vyplňovali dotazník odděleně a jejich výpovědi byly co nejvíce upřímné. Dále že žádná odpověď není správná ani špatná. V úvodní části studie uvedou základní socio-demografické údaje (např. pohlaví či věk) a informace o jejich partnerském vztahu (např. délka trvání vztahu, délka kohabítace, vážnost partnerského vztahu, počet potomků apod.). Párům, které nesplní výše uvedené podmínky, bude automaticky ukončena účast ve studii. Následně respondenti vyplní sadu standardizovaných dotazníků (viz 6.3 Měřicí nástroje), které jim budou prezentované v randomizovaném pořadí. V závěru dotazníku budou mít respondenti příležitost zanechat komentář a obrátit se na uvedený kontakt. Odhadovaná délka vyplňování dotazníku je 25 minut.

Účast na výzkumu bude bez nároku na finanční odměnu, což významně snižuje finanční náročnost realizace výzkumného projektu. Vzhledem k tomu, že se studie budou účastnit oba partneři, je zde riziko, že většina přihlášených párů bude vykazovat spíše vyšší spokojenost v partnerském vztahu, výsledky by tedy mohly být zkresleny efektem stropu v partnerské spokojenosti. Možnost účasti ve studii bude tedy inzerována nejen na sociálních sítích (např. Facebook, Instagram), ale po domluvě i v ordinacích párových terapeutů, případně na platformách zaměřených na vztahové problémy.

1.18 Statistická analýza

Pro zpracování a analýzu dat bude použit statistický software Jamovi, verze 2.2.5.0. Nejdříve budou zkontrolovány předpoklady pro další analýzu dat, jako rozložení a normalita dat pomocí

statistických testů a grafů. Výsledky, které budou dosahovat hladiny významnosti $p < 0,05$, budou považovány za statisticky významné.

Pro kontrolu efektu aktéra a partnera bude využit *The Actor-Partner Inter-dependence Model* (APIM; Kashy & Kenny, 2000, podle Bradford et al., 2002). Podobnost mezi partnery bude měřena prostřednictvím absolutních rozdílů, kdy se skóre jednoho partnera v dotazníku týkajícího se attachmentu odečte od skóre druhého partnera. V rámci testování attachmentu se budou brát v potaz obě škály – tedy úzkostnost a vyhubost. Podprůměrný skóre v obou škálách bude značit jistotu attachmentu. V rámci prvního modelu bude testován vztah mezi spokojeností (závislou proměnnou) a attachmentem (nezávislou proměnnou). Ve druhém modelu bude testován vztah mezi sebeodhalováním (závislou proměnnou) a attachmentem (nezávislou proměnnou). V každém modelu bude jakožto nezávislá proměnná nejprve testován attachment jedince, následně se přidá attachment partnera a dále podobnost partnerů. Tento vztah bude testován regresní analýzou, kdy po každém přidání další nezávislé proměnné (partnerova attachmentu, podobnosti partnerů) budou sledovány velikosti změn v koeficientu determinace R^2 . Předem bude ověřeno naplnění předpokladů pro použití regresní analýzy, tedy především linearity, kolinearity, normality residuálů modelu a homoskedasticity. Vztah mezi sebeodhalováním a spokojeností v partnerském vztahu bude testován pomocí korelační analýzy, u které budou též předem ověřeny předpoklady.

1.19 Etika návrhu výzkumu

Respondentům budou poskytnuty základní informace o výzkumu, jehož součástí bude i informovaný souhlas. Součástí informovaného souhlasu budou informace o průběhu, možných rizicích a benefitech výzkumu. Respondenti budou také ujištěni, že jimi poskytnutá data nebudou bez jejich vědomí předána třetím stranám a že budou použita výhradně k vědeckým účelům. Dále budou informováni o jejich právu svou účast ve výzkumu kdykoli ukončit uzavřením okna prohlížeče, přičemž v takovém případě nebudou jejich data k analýzám použita. Zaškrtnutí pole pro udělení informovaného souhlasu s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů bude nutnou podmínkou pro pokračování v účasti ve výzkumu.

Studie se zúčastní oba partneři, jejichž data budou následně spárována. Z důvodu zajištění anonymity respondentů bude prvnímu partnerovi v úvodu přiřazen náhodně vygenerovaný kód, který následně použije i druhý partner. Nasbíraná data budou anonymizována a uchována na heslem zabezpečeném počítači, ke kterému budou mít přístup pouze výzkumníci. Dotazníkové šetření bude probíhat on-line na bázi dobrovolnosti bez nároku na odměnu. Respondentům bude na konci dotazníku poskytnuta e-mailová adresa, na kterou se

budou moci obrátit v případě zájmu o výsledky studie, nebo i v případě jakýchkoli dotazů či nejasností.

1.20 Diskuse

V literárně přehledové části práce byl představen současný stav poznání týkající se role attachmentu jak ve spokojenosti v partnerském vztahu, tak v sebeodhalování partnerů, a to z pohledu aktéra, partnera i jejich podobnosti. Z dosavadních studií (Bretaña et al., 2022; Candel & Turliuc, 2019) vyplývá, že úzkostný a vyhýbavý attachment mají na spokojenost v partnerském vztahu signifikantně negativní dopad, a to jak z pohledu aktéra, tak z pohledu partnera. Efekt aktéra se zdá být významnější než efekt partnera. Co se týče podobnosti partnerů v attachmentu, tak se ukazuje, že sice může tlumit některé negativní dopady rozdílnosti attachmentu partnerů, jejich spokojenosti však nemusí významně přispívat (Conradi et al., 2021). Avšak studií, které by roli attachmentu v partnerské spokojenosti zkoumaly z pohledu aktéra, partnera a zároveň i jejich podobnosti, je stále malé množství. A také zmiňované studie (např. Conradi et al., 2021; Molero et al., 2011) se nezabývaly dopadem attachmentu na další, např. komunikační aspekty vztahů, které mohou se spokojeností i attachmentem také případně souviset, čímž si také zaslouží pozornost.

Studií věnujících se souvislosti attachmentu se spokojeností v partnerském vztahu je stále více než studií věnujících se souvislosti attachmentu a sebeodhalování. Navíc co se týče úzkostnosti aktéra a sebeodhalování, jsou výsledky nekonzistentní (Lee & Pistole, 2012; Mikulincer & Nachshon, 1991; Tan et al., 2012). Podle předpokladu Bradforda et al. (2002), který však doposud nebyl testován, by to mohlo být tím, že úzkostní jedinci mohou mít počátku vztahu vysokou tendenci se sebeodhalovat, avšak později jejich případná nízká spokojenost ve vztahu tuto jejich ochotu může snížit. Bylo by proto zajímavé sledovat souvislost úzkostnosti v attachmentu aktéra a jeho sebeodhalování také s délkou trvání vztahu. Co se týče vyhýbavosti aktéra, tak jsou výsledky studií již o něco konzistentnější – nalezena byla souvislost mezi vyhýbavostí aktéra a nižším sebeodhalováním (např. Bradford et al., 2002; Lee & Pistole, 2012). Navzdory očekáváním plynoucích z teorie attachmentu existující studie (Bradford et al., 2002; Tan et al., 2012) nenalezly významnou souvislost mezi efektem attachmentu partnera a mírou sebeodhalování. Nalezly pouze jistou souvislost mezi attachmentem partnera a sebeodhalováním týkající se partnerského vztahu, avšak tyto výsledky jsou nekonzistentní. Počet studií, které by zkoumaly attachment aktéra i partnera v souvislosti se sebeodhalováním, je tedy významně nízký a povahu této souvislosti je tedy třeba ještě prověřit. Navíc se zdá, že vztahu mezi podobností v attachmentu partnerů a sebeodhalování

doposud nebyla věnována empirická pozornost. Problémem stavu současného poznání může být i to, že zkoumání sebeodhalování je atraktivní v kontextu aktuálního tématu elektronické komunikace, kam je také směřováno velké množství současných studií v kontextu sebeodhalování (Chen et al., 2019; Lee & Hwang, 2019). Sebeodhalování je přitom důležité pro fungování partnerských vztahů na jejich každodenní bázi, je tedy důležitým aktem i pro udržování vztahu, čímž si zaslouží mnohem větší pozornost, než mu byla doposud věnována.

Hlavním cílem předloženého návrhu výzkumu je testovat roli attachmentu v kontextu dvou důležitých aspektů partnerských vztahů – spokojenosti a sebeodhalování partnerů. Právě pojednání všech těchto důležitých oblastí partnerských vztahů se dá považovat za jednu ze silných stránek návrhu výzkumu. Sebeodhalování přispívá fungování partnerských vztahů na každodenní bázi. Pozornost, která je mu věnována, by mohla pomoci přiblížit mechanismus mezi attachmentem a partnerskou spokojeností. Do sebeodhalování se totiž může promítat jistá ochota blízkosti s druhým partnerem, ta se však může lišit napříč různými typy attachmentu, což by případně mohlo mít jistý dopad i na spokojenost partnerů ve vztahu. Výsledky návrhu výzkumu by mohly pomoci pochopení těchto možných asociací i díky pohledu ze tří perspektiv – attachmentu aktéra, partnera a zároveň podobnosti partnerů v attachmentu. To je v kontextu partnerských vztahů velmi důležité, protože se obvykle skládají ze dvou jedinců, přičemž vlastnosti obou z nich hrají ve vztahu důležitou roli. Výsledky navrhovaného výzkumu by dále mohly pomoci objasnit některé doposud nekonzistentní výsledky výzkumů na dané téma (např. vztah mezi úzkostností v attachmentu aktéra a sebeodhalováním; vztah mezi attachmentem partnera a sebeodhalováním). Jedním z největších přínosů navrhovaného výzkumu bude zaplnění empirické mezery v rámci podobnosti partnerů v attachmentu a jejich sebeodhalování, neboť jak se zdá, tak této oblasti doposud pozornost věnována nebyla.

Mezi limity výzkumu lze zařadit způsob výběru respondentů, kdy půjde také o sebevýběr. Tím by se z výsledného vzorku mohly vyřadit méně spokojené páry, čímž by výsledky mohly být zkreslené. Tento problém by však mohl být částečně zmírněn inzercí v ordinacích párových terapeutů. Dalším limitem je průřezový design výzkumu. Především z hlediska určení případné kauzality jevů by bylo vhodné, aby se navazující výzkumy věnovaly tomuto širokému tématu i z longitudinálního designu. Vzhledem k tomu, že u sebeodhalování, spokojenosti a případně do omezené míry i u attachmentu lze brát v potaz vývoj v čase, bylo by zajímavé longitudinálním výzkumem sledovat i jejich trajektorie v průběhu vývoje partnerských vztahů. Dalším limitem navrhovaného výzkumu je nízká kontrola nad průběhem vyplňování dotazníků u respondentů. Vzhledem k co nejvyšší dosažené upřímnosti respondentů

by bylo vhodné, aby dotazník vyplňovaly odděleně, avšak tato podmínka nemusí být respondenty dodržena. Na konci dotazníku by tedy bylo vhodné zařadit kontrolní otázku, zda dodrželi tuto podmínku dotazníkového šetření. V případě nedodržení by takové páry byly vyloučeny z participace. Dalším možným limitem je to, že respondent bude do analýzy vstupovat vícekrát – jakožto partner respondenta i jako respondent samotný. Dále budou data analyzována i z pohledu podobnosti partnerů. Mohlo by tedy případně dojít ke zkreslení výsledků (z hlediska *similarity-attraction bias*). Avšak návrh výzkumu je právě touto komplexní perspektivou zároveň i velmi obohacen.

Jak již bylo nastíněno výše, výsledky návrhu výzkumu by mohly pomoci objasnit asociace mezi attachmentem, sebeodhalováním a spokojeností. Vzhledem k tomu, že se jedná především o primární výzkum, by k uplatnění výsledků v praxi bylo zapotřebí většího množství navazujících výzkumů. Posléze by však výsledky mohly být uplatnitelné především v rámci párových terapií, například i těch, které cílí i na práci s attachmentem (Feeney & Fitzgerald, 2019). Podle výsledků předchozích studií by se takové terapeutické intervence mohly zaměřit zejména na partnery s vyhýbavým attachmentem, neboť negativní dopady vyhýbavého attachmentu se zdají být pro vztah v mnohých případech závažnější ve srovnání s dopady attachmentu úzkostného (Conradi et al., 2021). To by mohlo být způsobené mimo jiné například i tím, že spokojenost a stabilita vztahu souvisí s úsilím, které jedinec do vztahu vkládá (Shafer et al., 2014). Jedinci s úzkostným attachmentem se více než jedinci s vyhýbavým attachmentem zapojují do aktivit udržujících vztah, včetně sebeodhalování, čímž mohou některé negativní dopady úzkostnosti v attachmentu na kvalitu vztahu ztlumit (Tan et al., 2012). Dále jedinci s vyhýbavým attachmentem mohou mít také tendenci vyjadřovat méně vděku, což také případně může souviset s nižší spokojeností partnerů (Vollmann et al., 2019). Z tohoto hlediska by mohlo být velmi cenné u párů pracovat i s jejich sebeodhalováním, protože např. vyjadřování vděku (i další vztah udržující komunikační strategie) se také dějí pomocí sebeodhalování pocitů a emocí jedince. Výsledky navrhovaného výzkumu by však zatím mohly být pro odborníky v praxi pouze inspirující.

Závěr

Předložená bakalářská práce se zabývala rolí attachmentu ve spokojenosti a sebeodhalování v partnerském vztahu. Těmto konceptům byla následně věnována pozornost z pohledu jak jedince, tak jeho partnera, a zároveň podobnosti obou partnerů. V teoretickém úvodu byl představen attachment, zejména jeho typy a ontogeneze. Práce se dále věnovala dopadům attachmentu na partnerské vztahy. Druhá kapitola se věnovala asortativnímu párování, především homogamii a jejím dopadům na partnerské vztahy. Následující kapitola představila attachment aktéra, partnera a podobnosti partnerů v attachmentu v rámci partnerské spokojenosti. Poslední kapitola představila stav současného poznání souvislosti attachmentu aktéra, partnera a podobnosti partnerů v attachmentu na sebeodhalování partnerů. Pozornost byla věnována i limitům dosavadních studií a oblastem, na které by se mohl zaměřit výzkum v budoucnu. Dané shrnutí by mohlo být inspirující mimo jiné i pro odborníky z praxe, ačkoliv pro širší uplatnění by stále bylo zapotřebí navazujícího aplikovaného výzkumu.

Hlavním cílem navrženého výzkumu je zkoumat asociace attachmentu aktéra, partnera a vzájemné podobnosti partnerů s partnerskou spokojeností a sebeodhalováním. Dalším cílem je zhodnotit souvislost mezi sebeodhalováním a partnerskou spokojeností. Vzhledem k tomu, že attachment aktéra, partnera a podobnost partnerů mohou mít rozdílné dopady na partnerský vztah a zároveň mohou být vzájemně provázané, je užitečné je kontrolovat zároveň. Přesto tento komplexní pohled doposud nebyl v kontextu daného tématu hojně používán. Právě zhodnocení, jak v rámci attachmentu přispívají partnerské spokojenosti a sebeodhalování jakožto aspektům, které nezávisí pouze na jednom z partnerů, pomáhá vytvoření ucelenějšího obrazu poznání.

Budoucí výzkumy by se mohly zaměřit na téma attachmentu, spokojenosti a sebeodhalování i z longitudinální perspektivy, která může být pro vývoj partnerských vztahů v kontextu attachmentu zásadní. Dále by longitudinální pohled mohl přispět k pochopení kauzálních vztahů. Prospektivní studie by se také mohly zaměřit na případnou souvislost mezi poklesem spokojenosti u jedinců s úzkostným attachmentem, která by podle úvah Bradforda et al. (2002) mohla vést k poklesu jejich sebeodhalování, které jinak na začátku vztahu bývá poměrně vysoké. Současné výzkumy se na tento vztah doposud nezaměřovaly a navrhovaný výzkum se nezabývá vztahy mezi těmito jevy z hlediska trvání vztahu.

Seznam použité literatury

- Ainsworth, M. D. S. (1985). Patterns of infant-mother attachments: Antecedents and effects on development. *Bulletin of the New York Academy of Medicine: Journal of Urban Health, 61*(9).
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (2015). Patterns of Attachment. In *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203758045>
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist, 34*(10), 932–937. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.932>
- APA. (2020). Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.). <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/0000165-000>
- Arriaga, X. B., Kumashiro, M., Finkel, E. J., VanderDrift, L. E., & Luchies, L. B. (2014). Filling the Void. *Social Psychological and Personality Science, 5*(4), 398–406. <https://doi.org/10.1177/1948550613509287>
- Arslan, S. (2021). Self-Disclosure: A Psychological Analysis. *International Journal of Educational Research Review. <https://doi.org/10.24331/ijere.1010942>*
- Bakermans-Kranenburg, M. J., & van IJzendoorn, M. H. (2009). The first 10,000 Adult Attachment Interviews: distributions of adult attachment representations in clinical and non-clinical groups. *Attachment & Human Development, 11*(3), 223–263. <https://doi.org/10.1080/14616730902814762>
- Barbaro, N., Pham, M. N., Shackelford, T. K., & Zeigler-Hill, V. (2016). Insecure romantic attachment dimensions and frequency of mate retention behaviors. *Personal Relationships, 23*(3), 605–618. <https://doi.org/10.1111/pere.12146>
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Be, D., Whisman, M. A., & Uebelacker, L. A. (2013). Prospective associations between marital adjustment and life satisfaction. *Personal Relationships, 20*(4), 728–739. <https://doi.org/10.1111/pere.12011>
- Beeney, J. E., Stepp, S. D., Hallquist, M. N., Ringwald, W. R., Wright, A. G. C., Lazarus, S. A., Scott, L. N., Mattia, A. A., Ayars, H. E., Gebreselassie, S. H., & Pilkonis, P. A. (2019). Attachment styles, social behavior, and personality functioning in romantic relationships. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 10*(3), 275–285. <https://doi.org/10.1037/per0000317>
- Behrens, K. Y., Parker, A. C., & Haltigan, J. D. (2011). Maternal sensitivity assessed during the Strange Situation Procedure predicts child’s attachment quality and reunion behaviors. *Infant Behavior and Development, 34*(2), 378–381. <https://doi.org/10.1016/J.INFBEH.2011.02.007>
- Belsky, J., Booth-LaForce, C. L., Bradley, R., Brownell, C. A., Burchinal, M., Campbell, S. B., Clarke-Stewart, K. A., Cox, M., Friedman, S. L., Hirsh-Pasek, K., Kelly, J. F.,

- Knoke, B., McCartney, K., O'Brien, M., Owen, M. T., Phillips, D., Spieker, S., Vandell, D. L., & Weinraub, M. (2006). Infant-mother attachment classification: Risk and protection in relation to changing maternal caregiving quality. *Developmental Psychology, 42*(1), 38–58. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.1.38>
- Belsky, J., Campbell, S. B., Cohn, J. F., & Moore, G. (1996). Instability of infant-parent attachment security. *Developmental Psychology, 32*(5), 921–924. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.32.5.921>
- Bischof-Köhler, D. (2000). Empathy, prosocial behavior and security of attachment in two years olds. *Psychologie in Erziehung Und Unterricht, 47*(2).
- Blackwell, D. L., & Lichter, D. T. (2004). Homogamy Among Dating, Cohabiting, and Married Couples. *The Sociological Quarterly, 45*(4), 719–737. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2004.tb02311.x>
- Boissel, L., le Borgne, G., Baldini, L. F., Gosme, C., Gille, M. L., Desguerre, I., Golse, B., Nabbout, R., Borghini, A., & Ouss, L. (2020). Attachment insecurity in infants with infantile spasms: Maternal anxiety and sadness, and infant's temperament outweigh disease severity. *Epilepsy & Behavior, 113*, 107401. <https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2020.107401>
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry, 52*(4), 664–678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bowlby, J. (2005). *A secure base: clinical applications of attachment theory*. Routledge.
- Bowlby, J. (2010). *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Portál.
- Bradford, S. A., Feeney, J. A., & Campbell, L. (2002). Links between attachment orientations and dispositional and diary-based measures of disclosure in dating couples: A study of actor and partner effects. *Personal Relationships, 9*(4), 491–506. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00031>
- Brassard, A., Shaver, P. R., & Lussier, Y. (2007). Attachment, sexual experience, and sexual pressure in romantic relationships: A dyadic approach. *Personal Relationships, 14*(3), 475–493. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00166.x>
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In *Attachment theory and close relationships*.
- Breña, I., Alonso-Arbiol, I., Recio, P., & Molero, F. (2022). Avoidant Attachment, Withdrawal-Aggression Conflict Pattern, and Relationship Satisfaction: A Mediation Dyadic Model. *Frontiers in Psychology, 12*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.794942>
- Buston, P. M., & Emlen, S. T. (2003). Cognitive processes underlying human mate choice: The relationship between self-perception and mate preference in Western society. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 100*(15), 8805–8810. <https://doi.org/10.1073/pnas.1533220100>
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2018). The Mediator Role of Spousal Self-Disclosure in the Relationship between Marital Satisfaction and Spousal Support*. *Educational Sciences: Theory & Practice, 18*(3). <https://doi.org/10.12738/estp.2018.3.0086>

- Candel, O. S., & Turliuc, M. N. (2019). Insecure attachment and relationship satisfaction: A meta-analysis of actor and partner associations. *Personality and Individual Differences, 147*, 190–199. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.04.037>
- Cassidy, J., & Shaver, P. R. (2016). *Handbook of attachment: theory, research, and clinical applications*. The Guilford Press.
- Chen, L., Hu, N., Shu, C., & Chen, X. (2019). Adult attachment and self-disclosure on social networking site: A content analysis of Sina Weibo. *Personality and Individual Differences, 138*, 96–105. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.09.028>
- Christensen, A., & Shenk, J. L. (1991). Communication, conflict, and psychological distance in nondistressed, clinic, and divorcing couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 59*(3), 458–463. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.3.458>
- Conradi, H. J., Noordhof, A., Dingemanse, P., Barelds, D. P. H., & Kamphuis, J. H. (2017). Actor and Partner Effects of Attachment on Relationship Satisfaction and Sexual Satisfaction Across the Genders: An APIM Approach. *Journal of Marital and Family Therapy, 43*(4), 700–716. <https://doi.org/10.1111/jmft.12222>
- Conradi, H. J., Noordhof, A., & Kamphuis, J. H. (2021). Satisfying and stable couple relationships: Attachment similarity across partners can partially buffer the negative effects of attachment insecurity. *Journal of Marital and Family Therapy, 47*(3), 682–697. <https://doi.org/10.1111/jmft.12477>
- Consedine, N. S., Sabag-Cohen, S., & Krivoshekova, Y. S. (2007). Ethnic, gender, and socioeconomic differences in young adults' self-disclosure: Who discloses what and to whom? *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 13*(3), 254–263. <https://doi.org/10.1037/1099-9809.13.3.254>
- Cozby, P. C. (1973). Self-disclosure: A literature review. *Psychological Bulletin, 79*(2), 73–91. <https://doi.org/10.1037/h0033950>
- Cozzarelli, C., Karafa, J. A., Collins, N. L., & Tagler, M. J. (2003). Stability and change in adult attachment styles: associations with personal vulnerabilities, life events, and global construals of self and others. *Journal of Social and Clinical Psychology, 22*(3), 315–346. <https://doi.org/10.1521/jscp.22.3.315.22888>
- Cuperman, R., & Ickes, W. (2009). Big Five predictors of behavior and perceptions in initial dyadic interactions: Personality similarity helps extraverts and introverts, but hurts “disagreeables”. *Journal of Personality and Social Psychology, 97*(4), 667–684. <https://doi.org/10.1037/a0015741>
- Dallaire, D. H., & Weinraub, M. (2007). Infant–mother attachment security and children's anxiety and aggression at first grade. *Journal of Applied Developmental Psychology, 28*(5–6), 477–492. <https://doi.org/10.1016/J.APPDEV.2007.06.005>
- Davila, J., Burge, D., & Hammen, C. (1997). Why does attachment style change? *Journal of Personality and Social Psychology, 73*(4), 826–838. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.4.826>
- de Oliveira, J. J., de Castro do Nascimento, A. M., & de Araújo Lopes, F. (2021a). Influence of personality, attachment and mate value on heterosexual and non-heterosexual

- romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 183, 111128. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111128>
- de Oliveira, J. J., de Castro do Nascimento, A. M., & de Araújo Lopes, F. (2021b). Influence of personality, attachment and mate value on heterosexual and non-heterosexual romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 183, 111128. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111128>
- DeWall, C. N., Lambert, N. M., Slotter, E. B., Pond, R. S., Deckman, T., Finkel, E. J., Luchies, L. B., & Fincham, F. D. (2011). So far away from one's partner, yet so close to romantic alternatives: Avoidant attachment, interest in alternatives, and infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1302–1316. <https://doi.org/10.1037/a0025497>
- Dinero, R. E., Conger, R. D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., & Larsen-Rife, D. (2008). Influence of family of origin and adult romantic partners on romantic attachment security. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 622–632. <https://doi.org/10.1037/a0012506>
- Dyrenforth, P. S., Kashy, D. A., Donnellan, M. B., & Lucas, R. E. (2010). Predicting relationship and life satisfaction from personality in nationally representative samples from three countries: The relative importance of actor, partner, and similarity effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(4), 690–702. <https://doi.org/10.1037/a0020385>
- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2001). Predictors of caregiving in adult intimate relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 972–994. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.6.972>
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships*, 9(1), 39–55. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00003>
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.2.281>
- Feeney, J., & Fitzgerald, J. (2019). Attachment, conflict and relationship quality: laboratory-based and clinical insights. *Current Opinion in Psychology*, 25, 127–131. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.04.002>
- Fincham, F. D., & Rogge, R. (2010). Understanding Relationship Quality: Theoretical Challenges and New Tools for Assessment. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 227–242. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00059.x>
- Fletcher, G., Simpson, J. A., Campbell, L., & Overall, N. C. (2019). The Science of Intimate Relationships. In *The Science of Intimate Relationships*. Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119519416>
- Fraley, R. C., Gillath, O., & Deboeck, P. R. (2021). Do life events lead to enduring changes in adult attachment styles? A naturalistic longitudinal investigation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 120(6), 1567–1606. <https://doi.org/10.1037/pspi0000326>

- Fraley, R. C., & Roisman, G. I. (2014). III. categories or dimensions? a taxometric analysis of the adult attachment interview. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 79(3), 36–50. <https://doi.org/10.1111/mono.12112>
- Fraley, R. C. (2013). Information on the Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) Adult Attachment Questionnaire. *University of Illinois at Urbana-Champaign*. <http://labs.psychology.illinois.edu/~rcfraley/measures/ecrr.htm>
- Fraley, R. C., & Roisman, G. I. (2019). The development of adult attachment styles: four lessons. *Current Opinion in Psychology*, 25, 26–30. <https://doi.org/10.1016/J.COPSYC.2018.02.008>
- Fraley, R. C., & Spieker, S. J. (2003). Are infant attachment patterns continuously or categorically distributed? A taxometric analysis of strange situation behavior. *Developmental Psychology*, 39(3), 387–404. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.3.387>
- Fraley, R. C., Vicary, A. M., Brumbaugh, C. C., & Roisman, G. I. (2011). Patterns of stability in adult attachment: An empirical test of two models of continuity and change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(5), 974–992. <https://doi.org/10.1037/a0024150>
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). The Experiences in Close Relationship-Revised (ECR-R) Questionnaire. *Jpsp*.
- Furler, K., Gomez, V., & Grob, A. (2013). Personality similarity and life satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 47(4), 369–375. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2013.03.002>
- Gonzaga, G. C., Campos, B., & Bradbury, T. (2007). Similarity, convergence, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(1), 34–48. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.1.34>
- González-Ortega, E., Orgaz-Baz, B., Vicario-Molina, I., & Fuertes Martín, A. (2020). Adult attachment style combination, conflict resolution and relationship quality among young-adult couples. *Terapia Psicológica*, 38(3), 303–316. <https://doi.org/10.4067/S0718-48082020000300303>
- Graham, J. M., Diebels, K. J., & Barnow, Z. B. (2011). The reliability of relationship satisfaction: A reliability generalization meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 25(1), 39–48. <https://doi.org/10.1037/a0022441>
- Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430–445. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.3.430>
- Guerrero, L. K. (1996). Attachment-style differences in intimacy and involvement: A test of the four-category model. *Communication Monographs*, 63(4), 269–292. <https://doi.org/10.1080/03637759609376395>
- Hadden, B. W., Smith, C. V., & Webster, G. D. (2014). Relationship Duration Moderates Associations Between Attachment and Relationship Quality. *Personality and Social Psychology Review*, 18(1), 42–58. <https://doi.org/10.1177/1088868313501885>

- Harlow, H. F., & Harlow, M. K. (1965). The Affectional Systems. In *Behavior of Nonhuman Primates* (pp. 287–334). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-1-4832-2821-1.50008-2>
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, *52*(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Hendrick, S. S. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, *50*(1), 93. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Hesse, E., & Main, M. (2006). Frightened, threatening, and dissociative parental behavior in low-risk samples: Description, discussion, and interpretations. *Development and Psychopathology*, *18*(02). <https://doi.org/10.1017/S0954579406060172>
- Holmes, B. M., & Johnson, K. R. (2009). Adult attachment and romantic partner preference: A review. *Journal of Social and Personal Relationships*, *26*(6–7), 833–852. <https://doi.org/10.1177/0265407509345653>
- Ignatius, E., & Kokkonen, M. (2007). Factors contributing to verbal self-disclosure. *Nordic Psychology*, *59*(4), 362–391. <https://doi.org/10.1027/1901-2276.59.4.362>
- Kašćáková, N., Husárová, D., Hašto, J., Kolarčík, P., Šolcová, I. P., Gecková, A. M., & Tavel, P. (2016). Validation of a 16-Item Short Form of the Czech Version of the Experiences in Close Relationships Revised Questionnaire in a Representative Sample. *Psychological Reports*, *119*(3), 804–825. <https://doi.org/10.1177/0033294116667725>
- Keelan, J. P. R., Dion, K. K., & Dion, K. L. (1998). “Attachment style and relationship satisfaction: Test of a self-disclosure explanation”: Erratum. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, *30*(2), 146–146. <https://doi.org/10.1037/h0092527>
- Kito, M. (2005). Self-Disclosure in Romantic Relationships and Friendships Among American and Japanese College Students. *The Journal of Social Psychology*, *145*(2), 127–140. <https://doi.org/10.3200/SOCP.145.2.127-140>
- Klohnen, E. C., & Luo, S. (2003). Interpersonal attraction and personality: What is attractive--self similarity, ideal similarity, complementarity or attachment security? *Journal of Personality and Social Psychology*, *85*(4), 709–722. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.4.709>
- Kural, A. I., & Kovacs, M. (2021). Attachment anxiety and resilience: The mediating role of coping. *Acta Psychologica*, *221*, 103447. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2021.103447>
- Kvardová, N., Radimecká, M., Drápalová, M., & Širůček, J. (2019). Reliabilita a konstruktová validita metody Relationship Assessment Scale. *TESTFÓRUM*, *7*(12), 17–29. <https://doi.org/10.5817/TF2019-12-12123>
- Laurenceau, J.-P., Barrett, L. F., & Pietromonaco, P. R. (1998). Intimacy as an interpersonal process: The importance of self-disclosure, partner disclosure, and perceived partner responsiveness in interpersonal exchanges. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*(5), 1238–1251. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.5.1238>

- Lee, H., & Hwang, S.-J. (2019). The Effects of Cultural Self-Construal and Self-Disclosure on Attachment and Relationship Satisfaction in SNS. *Clothing and Textiles Research Journal*, 37(2), 119–135. <https://doi.org/10.1177/0887302X18820467>
- Lee, J., & Pistole, M. C. (2012). Predictors of satisfaction in geographically close and long-distance relationships. *Journal of Counseling Psychology*, 59(2), 303–313. <https://doi.org/10.1037/a0027563>
- Leikas, S., Ilmarinen, V.-J., Verkasalo, M., Vartiainen, H.-L., & Lönnqvist, J.-E. (2018). Relationship satisfaction and similarity of personality traits, personal values, and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 123, 191–198. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.11.024>
- Li, T., & Chan, D. K.-S. (2012). How anxious and avoidant attachment affect romantic relationship quality differently: A meta-analytic review. *European Journal of Social Psychology*, 42(4), 406–419. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1842>
- Little, K. K., & Sockol, L. E. (2020). Romantic Relationship Satisfaction and Parent-Infant Bonding During the Transition to Parenthood: An Attachment-Based Perspective. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02068>
- Lorenz, K. Z. (1937). The Companion in the Bird's World. *The Auk*, 54(3), 245–273. <https://doi.org/10.2307/4078077>
- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(8), e12337. <https://doi.org/10.1111/spc3.12337>
- Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assortative Mating and Marital Quality in Newlyweds: A Couple-Centered Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(2), 304–326. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.2.304>
- MacNeil, S., & Byers, E. S. (2009). Role of Sexual Self-Disclosure in the Sexual Satisfaction of Long-Term Heterosexual Couples. *Journal of Sex Research*, 46(1), 3–14. <https://doi.org/10.1080/00224490802398399>
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern. In *Affective Development in Infancy* (Issue c).
- Mark, I. L. van der, IJzendoorn, M. H. van, & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2002). Development of Empathy in Girls During the Second Year of Life: Associations with Parenting, Attachment, and Temperament. *Social Development*, 11(4), 451–468. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00210>
- Mary Ann Hoffman. (2005). Exploring the role of self-disclosure and playfulness in adult attachment relationships. *Journal of Petrology*, 369(1).
- Mattson, R. E., Rogge, R. D., Johnson, M. D., Davidson, E. K. B., & Fincham, F. D. (2013). The positive and negative semantic dimensions of relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 20(2), 328–355. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2012.01412.x>

- McNulty, J. K., Wenner, C. A., & Fisher, T. D. (2016). Longitudinal Associations Among Relationship Satisfaction, Sexual Satisfaction, and Frequency of Sex in Early Marriage. *Archives of Sexual Behavior, 45*(1), 85–97. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0444-6>
- Mesman, J., van IJzendoorn, M. H., & Sagi-Schwartz, A. (2016). Cross-culture patterns of attachment: Universal and contextual dimensions. In *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*.
- Mickelson, K. D., Kessler, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment in a nationally representative sample. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*(5), 1092–1106. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.5.1092>
- Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 321–331. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.321>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2010). *Attachment in adulthood: structure, dynamics, and change*. Guilford.
- Miller, J. D., Gentile, B., & Campbell, W. K. (2013). A Test of the Construct Validity of the Five-Factor Narcissism Inventory. *Journal of Personality Assessment, 95*(4), 377–387. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.742903>
- Miller, L. C., Berg, J. H., & Archer, R. L. (1983). Openers: Individuals who elicit intimate self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(6), 1234–1244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.6.1234>
- Millwood, M., & Waltz, J. (2008). Demand-Withdraw Communication in Couples: An Attachment Perspective. *Journal of Couple & Relationship Therapy, 7*(4), 297–320. <https://doi.org/10.1080/15332690802368287>
- Mohammadi, K., Samavi, A., & Ghazavi, Z. (2016). The Relationship Between Attachment Styles and Lifestyle With Marital Satisfaction. *Iranian Red Crescent Medical Journal, 18*(4). <https://doi.org/10.5812/ircmj.23839>
- Molero, F., Shaver, P. R., Ferrer, E., Cuadrado, I., & Alonso-Arbiol, I. (2011). Attachment insecurities and interpersonal processes in Spanish couples: A dyadic approach. *Personal Relationships, 18*(4), 617–629. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01325.x>
- Mondor, J., McDuff, P., Lussier, Y., & Wright, J. (2011). Couples in Therapy: Actor-Partner Analyses of the Relationships Between Adult Romantic Attachment and Marital Satisfaction. *The American Journal of Family Therapy, 39*(2), 112–123. <https://doi.org/10.1080/01926187.2010.530163>
- Oliveira, P., & Fearon, P. (2019). The biological bases of attachment. *Adoption & Fostering, 43*(3), 274–293. <https://doi.org/10.1177/0308575919867770>
- Overall, N. C., & Simpson, J. A. (2015). Attachment and dyadic regulation processes. *Current Opinion in Psychology, 1*, 61–66. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2014.11.008>
- Paetzold, R. L., Rholes, W. S., & Kohn, J. L. (2015). Disorganized Attachment in Adulthood: Theory, Measurement, and Implications for Romantic Relationships. *Review of General Psychology, 19*(2), 146–156. <https://doi.org/10.1037/gpr0000042>

- Perry, R. E., Blair, C., & Sullivan, R. M. (2017). Neurobiology of infant attachment: attachment despite adversity and parental programming of emotionality. *Current Opinion in Psychology, 17*, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.04.022>
- Planalp, E. M., O'Neill, M., & Braungart-Rieker, J. M. (2019). Parent mind-mindedness, sensitivity, and infant affect: Implications for attachment with mothers and fathers. *Infant Behavior and Development, 57*, 101330. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2019.101330>
- Poucher, J., Prager, K. J., Shirvani, F., Parsons, J., & Patel, J. (2022). Intimacy, attachment to the partner, and daily well-being in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 39*(6), 1574–1601. <https://doi.org/10.1177/02654075211060392>
- Proulx, C. M., Helms, H. M., & Buehler, C. (2007). Marital Quality and Personal Well-Being: A Meta-Analysis. *Journal of Marriage and Family, 69*(3), 576–593. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00393.x>
- Ravitz, P., Maunder, R., Hunter, J., Sthankiya, B., & Lancee, W. (2010a). Adult attachment measures: A 25-year review. *Journal of Psychosomatic Research, 69*(4), 419–432. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.08.006>
- Ravitz, P., Maunder, R., Hunter, J., Sthankiya, B., & Lancee, W. (2010b). Adult attachment measures: A 25-year review. *Journal of Psychosomatic Research, 69*(4), 419–432. <https://doi.org/10.1016/J.JPSYCHORES.2009.08.006>
- Robles, T. F., Slatcher, R. B., Trombello, J. M., & McGinn, M. M. (2014). Marital quality and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin, 140*(1), 140–187. <https://doi.org/10.1037/a0031859>
- Rogers, C. R., Chen, X., Kwon, S.-J., McElwain, N. L., & Telzer, E. H. (2022). The role of early attachment and parental presence in adolescent behavioral and neurobiological regulation. *Developmental Cognitive Neuroscience, 53*, 101046. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2021.101046>
- Ruvolo, A. P., Fabian, L. A., & Ruvolo, C. M. (2001). Relationship experiences and change in attachment characteristics of young adults: The role of relationship breakups and conflict avoidance. *Personal Relationships, 8*(3), 265–281. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2001.tb00040.x>
- Senchak, M., & Leonard, K. E. (1992). Attachment Styles and Marital Adjustment among Newlywed Couples. *Journal of Social and Personal Relationships, 9*(1), 51–64. <https://doi.org/10.1177/0265407592091003>
- Shafer, K., Jensen, T. M., & Larson, J. H. (2014). Relationship Effort, Satisfaction, and Stability: Differences Across Union Type. *Journal of Marital and Family Therapy, 40*(2), 212–232. <https://doi.org/10.1111/jmft.12007>
- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S., & Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: A developmental perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 92*(2), 355–367. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.2.355>

- Simpson, J. A., Rholes, W. S., & Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 899–914. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.71.5.899>
- Sprecher, S., & Hendrick, S. S. (2004). Self-Disclosure in Intimate Relationships: Associations with Individual and Relationship Characteristics Over Time. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(6), 857–877. <https://doi.org/10.1521/jscp.23.6.857.54803>
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E., Collins, W. A., Grossmann, K. E., Grossmann, K., & Waters, E. (2005). Placing Early Attachment Experiences in Developmental Context: The Minnesota Longitudinal Study. In *Attachment from infancy to adulthood: The major longitudinal studies*.
- Stanton, S. C. E., Campbell, L., & Pink, J. C. (2017). Benefits of positive relationship experiences for avoidantly attached individuals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(4), 568–588. <https://doi.org/10.1037/pspi0000098>
- Štěrbová, Z., Bártová, K., Havlíček, J., & Valentova, J. V. (2021). Partnerská podobnost a její vliv na kvalitu vztahu. *E-Psychologie*, 15(2), 29–42.
- Štěrbová, Z., Bártová, K., Martinec Nováková, L., Varella, M. A. C., Havlíček, J., & Valentova, J. V. (2021a). Relationship quality is influenced by actor and partner effects but not by similarity and discrepancy effects: A study of Brazilian and Czech populations. *Personality and Individual Differences*, 168, 110250. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110250>
- Štěrbová, Z., Bártová, K., Martinec Nováková, L., Varella, M. A. C., Havlíček, J., & Valentova, J. V. (2021b). Relationship quality is influenced by actor and partner effects but not by similarity and discrepancy effects: A study of Brazilian and Czech populations. *Personality and Individual Differences*, 168, 110250. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110250>
- Susman-Stillman, A., Kalkoske, M., Egeland, B., & Waldman, I. (1996). Infant temperament and maternal sensitivity as predictors of attachment security. *Infant Behavior and Development*, 19(1), 33–47. [https://doi.org/10.1016/S0163-6383\(96\)90042-9](https://doi.org/10.1016/S0163-6383(96)90042-9)
- Tan, R., Overall, N. C., & Taylor, J. K. (2012). Let's talk about us: Attachment, relationship-focused disclosure, and relationship quality. *Personal Relationships*, 19(3), 521–534. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2011.01383.x>
- Tarabulsky, G. M., & Symons, D. K. (2016). Attachment theory and developmental psychology: Canadian contributions and introduction to the special issue. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 48(1), 1–8. <https://doi.org/10.1037/cbs0000041>
- van Lankveld, J. J. D. M., Dewitte, M., Verboon, P., & van Hooren, S. A. H. (2021). Associations of Intimacy, Partner Responsiveness, and Attachment-Related Emotional Needs With Sexual Desire. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.665967>

- Vollmann, M., Sprang, S., & van den Brink, F. (2019). Adult attachment and relationship satisfaction: The mediating role of gratitude toward the partner. *Journal of Social and Personal Relationships*, *36*(11–12), 3875–3886. <https://doi.org/10.1177/0265407519841712>
- Waring, E. M., Holden, R. R., & Wesley, S. (1998). Development of the marital self-disclosure questionnaire (MSDQ). *Journal of Clinical Psychology*, *54*(6), 817–824. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4679\(199810\)54:6<817::AID-JCLP9>3.0.CO;2-D](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4679(199810)54:6<817::AID-JCLP9>3.0.CO;2-D)
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Nus Simms, E., Haig, J., & Berry, D. S. (2004). Match Makers and Deal Breakers: Analyses of Assortative Mating in Newlywed Couples. *Journal of Personality*, *72*(5), 1029–1068. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00289.x>
- Wedekind, D., Bandelow, B., Heitmann, S., Havemann-Reinecke, U., Engel, K. R., & Huether, G. (2013). Attachment style, anxiety coping, and personality-styles in withdrawn alcohol addicted inpatients. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, *8*(1), 1. <https://doi.org/10.1186/1747-597X-8-1>
- Wei, M., Russell, D. W., Mallinckrodt, B., & Vogel, D. L. (2007). The Experiences in Close Relationship Scale (ECR)-Short Form: Reliability, Validity, and Factor Structure. *Journal of Personality Assessment*, *88*(2), 187–204. <https://doi.org/10.1080/00223890701268041>
- Wei, M., Russell, D. W., & Zakalik, R. A. (2005). Adult Attachment, Social Self-Efficacy, Self-Disclosure, Loneliness, and Subsequent Depression for Freshman College Students: A Longitudinal Study. *Journal of Counseling Psychology*, *52*(4), 602–614. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.4.602>
- Welch, R. D., & Houser, M. E. (2010). Extending the four-category model of adult attachment: An interpersonal model of friendship attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, *27*(3), 351–366. <https://doi.org/10.1177/0265407509349632>
- Yoo, H., Bartle-Haring, S., Day, R. D., & Gangamma, R. (2014a). Couple Communication, Emotional and Sexual Intimacy, and Relationship Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, *40*(4), 275–293. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2012.751072>
- Yoo, H., Bartle-Haring, S., Day, R. D., & Gangamma, R. (2014b). Couple Communication, Emotional and Sexual Intimacy, and Relationship Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, *40*(4), 275–293. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2012.751072>
- Zeifman, D. M. (2019). Attachment theory grows up: a developmental approach to pair bonds. *Current Opinion in Psychology*, *25*, 139–143. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.06.001>
- Zhang, F., & Labouvie-Vief, G. (2004). Stability and fluctuation in adult attachment style over a 6-year period. *Attachment & Human Development*, *6*(4), 419–437. <https://doi.org/10.1080/1461673042000303127>
- Zhou, Y., Wang, K., Chen, S., Zhang, J., & Zhou, M. (2017). The Actor, Partner, Similarity Effects of Personality, and Interactions with Gender and Relationship Duration among

Chinese Emerging Adults. *Frontiers in Psychology*, 8(SEP).
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01698>

Seznam obrázků

Obrázek 1 *Dvoudimenzionální pojetí čtyř typů attachmentu*12

Seznam zkratk

APA	American Psychological Association
β	Koeficient beta
M	Průměr
r	Korelační koeficient
<i>rs</i>	Korelační koeficienty (rozpětí)
R^2	Koeficient determinace
Z	Z skór